

24/11/97
12^ο
fytolun OK.

Αρ. Ε. 439

ΚΟΣΤΟΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΚΑΠΝΟΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Τ.Ε.Ι. ΜΕΣΣΟΛΟΓΓΙΟΥ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Αριθ. Εισαγωγής 439

Αφιερώνεται στους γονείς μου

Τ.Ε.Ι. ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΘΕΜΑ: « Κόστος και Οικονομική σημασία της καπνοπαραγωγής. »

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ, ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1997

Τ.Ε.Ι. ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ: Σ.Σ.Ο.Ε.

ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ:
ΣΧΙΣΜΕΝΟΥ ΕΦΗ

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ:
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΕΛΕΝΗ

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ 1997

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο καπνός είναι ένα υποτροπικό φυτό που εισήχθη στην Ευρώπη από την Νότια Αμερική κατά τον 16^ο αιώνα. Υπάρχουν πολλές ποικιλίες που μπορούν να προσαρμοστούν σε πολύ διαφορετικές κλιματολογικές και εδαφολογικές συνθήκες. Για το λόγο αυτό ο καπνός καλλιεργείται και στις πέντε ηπείρους από την Πολωνία μέχρι την Κούβα και από τις Ηνωμένες Πολιτείες μέχρι την Κίνα.

Ο καπνός αποτελεί ίσως το πιο διαδεδομένο εμπορικό προϊόν . Παράγεται σε περισσότερες από 100 χώρες από τις οποίες οι 78 είναι αναπτυσσόμενες. Είναι το προϊόν που συνεχώς απασχολεί όλους τους συναφείς φορείς, είναι αυτό που διαρκώς κατακρίνεται ως βλαβερό προϊόν αλλά συνεχώς η κατανάλωσή του διευρύνεται σε όλα τα κοινωνικά στρώματα.

Η καλλιέργεια του καπνού στην Ελλάδα έχει μία ιστορία από τρεις αιώνες. Έφτασε στην Ελλάδα από τον Πόντο και τα παράλια της Μικράς Ασίας. Στην αρχή καλλιεργήθηκε στην Ανατολική Μακεδονία και στην συνέχεια διαδόθηκε και στις υπόλοιπες περιοχές της χώρας. Υπήρξε διαχρονικά παραδοσιακό και σημαντικής σημασίας προϊόν για την ελληνική γεωργία. Βασικά αίτια που ευνόησαν την εξάπλωση της καπνοκαλλιέργειας θεωρούνται αφ' ενός μεν οι ευνοϊκές εδαφοκλιματολογικές συνθήκες της χώρας αφ' ετέρου τα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά της Ελληνικής γεωργίας και συγκεκριμένα ο

μικρός κλήρος και η πλεονάζουσα εργασία στον γεωργικό τομέα. Η σημασία του καπνού για την οικονομία της χώρας είναι ανεκτίμητη αν υπολογιστούν με όλους όσους εμπλέκονται στην καλλιέργεια, την επεξεργασία, το εμπόριο και τη βιομηχανία του.

Αποτελεί λοιπόν αναμφισβήτητα μία από τις πιο δυναμικές γεωργικές απασχολήσεις και αποκτά Εθνική σημασία γιατί :

α) Αξιοποιεί κατά τον καλύτερο τρόπο το κατάλληλο για καλλιέργεια εδαφοκλιματολογικό περιβάλλον των καπνικών περιοχών.

β) Αξιοποιεί τα ειδικευμένα γεωργικά χέρια που υπάρχουν και σήμερα και

γ) ο καπνός που παράγεται μετέχει διαρθρωτικά στα μεγέθη της Εθνικής Οικονομίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α'

ΟΙ ΚΑΛΛΙΕΡΓΟΥΜΕΝΟΙ ΚΑΠΝΙΚΟΙ ΤΥΠΟΙ ΚΑΙ Η ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΑΡΑΓΩΜΕΝΟΥ ΚΑΠΝΟΥ

Τα καπνά είναι γνωστά στο διεθνές εμπόριο με ονόματα και επιθετικούς προσδιορισμούς που σχετίζονται με την καλλιεργούμενη ποικιλία, την περιοχή όπου καλλιεργούνται, τον τρόπο αποξήρανσης και την βιομηχανική τους χρήση. Το τελικό εμπορεύσιμο προϊόν εν τούτοις είναι αποτέλεσμα της συνδυασμένης επιδράσεως της ποικιλίας, των συνθηκών του περιβάλλοντος, των μεθόδων παραγωγής και του τρόπου αποξήρανσης.

Η ταξινόμηση των καπνών με βάση τον τρόπο αποξήρανσης είναι η πιο γνωστή και περισσότερο περιεκτική δεδομένου ότι προσδιορίζει σε μεγάλο βαθμό την ομάδα ποικιλιών, τις συνθήκες παραγωγής, την χημική σύνθεση και τον προορισμό. Έτσι σύμφωνα με την αναγνωρισμένη διεθνή ταξινόμηση έχουμε τους εξής τύπους :

Τα καπνά «sun-cured»

Είναι καπνά που έχουν αποξηρανθεί στον ήλιο. Πρόκειται για ανατολικά καπνά που οι επαγγελματίες του κλάδου υποδιαιρούν στα καθ' αυτό ανατολικά καπνά, των οποίων η αξία έγκειται στην αρωματική τους ιδιότητα

και αποτελούνται κυρίως από τις ποικιλίες : Μπασμάς, Καμπά, Κουλάκ και Κατερίνη και στα ημιανατολικά καπνά που είναι τα Ιταλικά καπνά sun-cured και τα περισσότερα από τα άλλα Ελληνικά καπνά (Τσεμπέλια, Μαύρα)

Τα καπνά «flue-cured»

Είναι τα καπνά που έχουν αποξηρανθεί σε κλίβανους με ελεγχόμενες συνθήκες κυκλοφορίας του αέρα, της θερμοκρασίας και του βαθμού της υγρασίας. Πρόκειται για ανοιχτόχρωμα καπνά με γνωστότερη την ποικιλία Virginia η οποία χρησιμοποιείται για την Παρασκευή ελαφρών τσιγάρων.

Τα καπνά «light-cured»

Είναι τα καπνά που έχουν αποξηρανθεί στον αέρα σε υπόστεγο και τα οποία δεν έχουν υποστεί ζύμωση. Υπάγονται στην κατηγορία των ανοιχτόχρωμων καπνών με γνωστότερη την ποικιλία Burley.

Τα καπνά «dark air-cured»

Καπνά που αποξηραίνονται όπως τα sun-cured αλλά έχουν υποστεί φυσική ζύμωση πριν τεθούν σε εμπορία. Πρόκειται για τα ακατέργαστα ή μαύρα καπνά, στα οποία περιλαμβάνονται οι ποικιλίες Paraguay, Badischer, Geudertheimer, Havana και Burley.

Τα καπνά «fire-cured»

Τα καπνά αυτά αποξηραίνονται με φωτιά. Η βασικότερη ποικιλία είναι η Kentucky που παράγεται και καταναλώνεται κυρίως στην Ιταλία (πούρα Τοσκάνης).

Εάν δεν υπάρχουν άλλοι παράγοντες ή περιορισμοί ο προγραμματισμός της παραγωγής θα γινόταν με βάση το κριτήριο της αγοράς σε ότι αφορά στη ζήτηση για κάθε ποικιλία, ορισμένες ποιότητες και συγκεκριμένες ποσότητες προϊόντος. Κανονικά θα έπρεπε αυτό να είναι το πρώτο και κύριο, αν όχι το μοναδικό κριτήριο για κάθε προγραμματισμό παραγωγής προϊόντων τόσο γεωργικών όσο και βιομηχανικών. Οι οποιοσδήποτε πολιτικές, εθνικές ή διεθνείς, θα μπορούσαν να προσαρμοστούν σε αυτή την κατεύθυνση αν δεν υπάρχουν άλλοι, ποικίλης μορφής κοινωνικοοικονομικοί παράγοντες και σκοπιμότητες, ώστε η λειτουργία της αγοράς να τροποποιείται σημαντικά και να παρεκκλίνει από την ορθολογική βάση εφαρμογής σ' ένα ενοποιημένο οικονομικό σύστημα.

Η γενική τάση ούτως ή άλλως είναι προς μία καπνική οικονομία, που θα απαλλάσσει σταδιακά από τους διάφορους παρεμβατικούς μηχανισμούς και θα εκτίθεται περισσότερο στον διεθνή ανταγωνισμό, όπου οι ζητούμενη ποικιλία και ποιότητα και οικονομικότητα της παραγωγής θα παίζουν τον πρωτεύοντα ρόλο.

Ο ορισμός και η εκτίμηση της ποιότητας του καπνού ως πρώτης ύλης για την Παρασκευή καπνιστικών προϊόντων είναι ιδιαίτερα δύσκολος. Τα καπνιστικά προϊόντα κατατάσσονται μαζί με τα τρόφιμα, τα ποτά και τα

διάφορα ευφραντικά, επειδή η χρήση τους ικανοποιεί ανάγκες που σχετίζονται με σωματικές και ψυχοσωματικές λειτουργίες του ανθρώπου. Ο καπνός δεν είναι απαραίτητος για τον ανθρώπινο οργανισμό εν τούτοις επέβαλε την κατανάλωσή του σ' ένα σημαντικό μέρος του ανθρώπινου πληθυσμού, παρέχοντας την απόλαυση από προσηλυτισμό στην αρχή και μετέπειτα εξάρτηση στην επίδραση της νικοτίνης που περιέχεται μαζί με ποικιλίες αρωματικές ή γευστικές ουσίες σε διάφορες αναλογίες σε όλα τα καπνιστικά προϊόντα.

Σε αντίθεση με τα άλλα προϊόντα που καταναλίσκει ο άνθρωπος όπου η θρεπτική αξία αποτελεί στοιχείο ποιότητας ο υγιεινολογικός παράγοντας στον καπνό εισέρχεται μόνο στον βαθμό βλαβερότητας ορισμένων συστατικών του. Εκτός από μία σειρά χαρακτηριστικών που αφορούν σε όλους τους τύπους των καπνών και παρασκευαζομένων καπνιστικών προϊόντων υπάρχουν άλλα που αφορούν στις ιδιαίτερες προτιμήσεις των καπνιστών λόγω συνήθειας, τάσεων της αγοράς (μόδα, διαφήμιση) αλλά και αυτά που σχετίζονται με οικονομοτεχνικούς παράγοντες.

Η κυριότερη ιδιαιτερότητα του καπνού ως προϊόντος είναι ότι ο καπνιστής τον απολαμβάνει σε αέρια μορφή, ως αποτέλεσμα καύσεως, η οποία συνοδεύεται από διαδικασίες πυρολύσεως και ξηράς αποστάξεως. Συνεπώς τα οποιαδήποτε χαρακτηριστικά της πρώτης ύλης (φυσικά ή χημικά) κρίνονται ως προς την συμμετοχή τους στην διαμόρφωση της σύνθεσης και

των ιδιοτήτων της αέριας μορφής που προκύπτει από την πρακτική του καπνίσματος.

Έχοντας υπ' όψη τα παραπάνω αντιλαμβανόμαστε πόσο σχετική έννοια είναι η λεγόμενη ποιότητα του καπνού. Είναι δυνατό εντούτοις να διαβαθμιστεί ποιοτικά ο καπνός με κριτήριο το πόσο είναι επιθυμητός ή χρήσιμος για συγκεκριμένο καπνιστικό προϊόν σε σύγκριση με άλλα προϊόντα της ίδιας κατηγορίας. Αυτό σημαίνει ότι μια ποιότητα θεωρείται καλύτερη για καπνό τσιγάρων όχι όμως και για καπνό πίπας. Αλλά και το ίδιο το προϊόν πχ το τσιγάρο που παρασκευάζεται από ανάμειξη διαφόρων τύπων καπνού, η επιθυμητότητα του κάθε τύπο αναφέρεται στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που προσφέρει στο μίγμα. Αν πάρουμε υπόψη και τις προτιμήσεις των καταναλωτών που διαφέρουν τυπικά και μεταβάλλονται χρονικά, ώστε οι αγοράστριες εταιρίες να μην έχουν τα ίδια κριτήρια στην ζήτηση διαφόρων ποιοτήτων, το πρόβλημα γίνεται πιο περίπλοκο. Για το λόγο αυτό η τιμή που περιλαμβάνει μία ποιότητα ως αποτέλεσμα της προσφοράς και της ζήτησης στην αγορά δεν μπορεί να θεωρηθεί ως αντικειμενικό κριτήριο.

Ύστερα από τα παραπάνω θα παραμείνουμε στην πρακτική άποψη περί ποιότητας με την έννοια της επιθυμητότητας α) σε καπνιστικά χαρακτηριστικά ως αποτέλεσμα της φυσικοχημικής σύνθεσης του προϊόντος και β) σε οικονομικά χαρακτηριστικά στον βαθμό που αφορούν τη βιομηχανοποίηση της πρώτης ύλης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄

ΚΑΠΝΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

1. Χρονοδιάγραμμα της καπνοκαλλιέργειας

Αν και η καλλιέργεια του καπνού στην Ευρώπη διαφέρει ανάλογα με τις ποικιλίες και με τις χώρες, τα βασικά στάδια της καλλιέργειας είναι κατά κανόνα τα εξής :

- Τέλος του χειμώνα.

Προετοιμασία των σπόρων και όργωμα της γης.

- Αρχή της άνοιξης.

Προετοιμασία του εδάφους (αποψίλωση, άρδευση, λίπανση).

- Άνοιξη.

Εκρίζωση των φυτών, μεταφύτευση στο χωράφι.

- Άνοιξη - καλοκαίρι.

Συντήρηση των φυτών, επεξεργασία του εδάφους, άρδευση, διβόλισμα, βοτανισμός και παράχωση.

- Καλοκαίρι.

Συγκομιδή κυρίως με το χέρι, φύλλο-φύλλο, ανά επίπεδο φυλλώματος αρχίζοντας από τα κάτω μέρη του στελέχους, αποξήρανση.

- Φθινόπωρο - χειμώνας.

Διαλογή του καπνού, συσκευασία της συγκομιδής σε δέματα, παράδοση.

2. Οι θέσεις απασχόλησης στην καπνοκαλλιέργεια

Υπάρχουν περίπου 135.000 κάτοχοι εκμεταλλεύσεων καπνοκαλλιέργειας στην Κοινότητα, από τους οποίους το 52% εργάζονται στην Ελλάδα και το 31% στην Ιταλία.

Ο αριθμός των ατόμων που ζουν από την καπνοκαλλιέργεια υπερβαίνει τους 135.000 καπνοπαραγωγούς, ενώ οι ανάγκες σε εργατικό δυναμικό υπολογίζονται σε 170.000 περίπου θέσεις πλήρους απασχόλησης, ενώ μεγάλος είναι και ο αριθμός των έμμεσα απασχολούμενων.

Η καλλιέργεια του καπνού χαρακτηρίζεται πράγματι από υψηλή ένταση εργασίας σε σχέση με τις άλλες καλλιέργειες της Κοινότητας εφόσον απαιτούνται κατά μέσο όρο 2.200 ώρες εργασίας ετησίως ενός παραγωγού για την καλλιέργεια ενός εκταρίου ενώ για τις «γενικές καλλιέργειες» απαιτούνται 174 ώρες εργασίας για την καλλιέργεια ενός εκταρίου.

Για τις περισσότερες ποικιλίες καπνού, το κόστος εργασίας αντιπροσωπεύει ποσοστό από 50% έως 70% του κόστους παραγωγής, ενώ το ποσοστό αυτό διαφέρει από χώρα σε χώρα και ανάλογα με τις καλλιεργούμενες ποικιλίες. Το μερίδιο της Ελλάδας στην συνολική απασχόληση είναι ανώτερο από το μερίδιό της στις παραγόμενες ποσότητες επειδή ένα μεγάλο μέρος των καπνών που καλλιεργούνται είναι ανατολικές

ποικιλίες, των οποίων η καλλιέργεια απαιτεί περισσότερη εργασία (το κόστος εργασίας αντιπροσωπεύει το 85% του κόστους παραγωγής της ποικιλίας Μπασμάς).

Αυτή η μεγάλη ανάγκη εργασίας καλύπτεται κατά ποσοστό που υπερβαίνει το 80% με την εργασία των μελών της οικογένειας.

Συχνότατα όλα τα μέλη της οικογένειας εργάζονται στην καλλιέργεια και ιδίως στην Ελλάδα, στην συλλογή και διαλογή των φύλλων. Η καπνοκαλλιέργεια συμβάλει λοιπόν στην επιβίωση πολλών αγροτικών περιοχών, παρέχοντας εργασία σε πολλές οικογένειες.

3. Ο καπνός επηρεάζει την επιβίωση των εκμεταλλεύσεων καλλιέργειάς του

Οι κάτοχοι εκμεταλλεύσεων καπνοκαλλιέργειας ασκούν συχνά πολλαπλές καλλιέργειες. Αν και για τους περισσότερους καπνοκαλλιεργητές η καλλιέργεια του καπνού αποτελεί αν όχι την μοναδική, τουλάχιστον την βασική πηγή απασχόλησης και εισοδήματος, πολλοί από αυτούς ασκούν και άλλες συμπληρωματικές δραστηριότητες, οι οποίες δεν θα μπορούσαν από μόνες τους να εξασφαλίσουν την βιωσιμότητα των οικογενειακών τους εκμεταλλεύσεων.

Με έσοδα που ανέρχονται περίπου σε 7.700 ECU ανά εκτάριο κατά το 1995 (στα οποία περιλαμβάνονται και οι Κοινοτικές ενισχύσεις που αντιπροσωπεύουν ποσό 6.380 ECU ανά εκτάριο), η παραγωγή του

ακατέργαστου καπνού είναι μία από τις οικονομικά αποδοτικότερες ανά εκτάριο Ευρωπαϊκές καλλιέργειες, αλλά αν λάβουμε υπόψη το εργατικό κόστος, το «κατά κεφαλή» εισόδημα είναι χαμηλότερο από το κοινοτικό μέσο όρο.

Αν και η καλλιέργεια αυτή καλύπτει μικρή έκταση της γεωργικής εκμετάλλευσης, αποτελεί την κύρια πηγή εισοδήματος κατά μέσο όρο, η καπνοκαλλιέργεια εξασφαλίζει περισσότερο από το ήμισυ των εισοδημάτων των γεωργικών εκμεταλλεύσεων που την ασκούν. Η καλλιέργεια αυτή παρέχει, επιπλέον, την δυνατότητα μεγαλύτερων περιθωρίων κέρδους ανά εκτάριο και αν δεν υπάρξουν δυσκολίες διάθεσης στην αγορά, εξασφαλίζει στον καλλιεργητή σχετικά σταθερό εισόδημα.

Η δυνατότητα της σίγουρης διάθεσης της παραγωγής, που παρέχει η διάρθρωση του τομέα του καπνού, λόγω της άμεσης σχέσης ανάμεσα στους παραγωγούς και τους μεταποιητές, παρέχει σε ορισμένους παραγωγούς τη δυνατότητα να επενδύσουν και σε άλλες δραστηριότητες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄

ΤΕΧΝΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΚΑΙ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΚΑΘΕ ΟΜΑΔΟΣ ΠΟΙΚΙΛΙΩΝ ΚΑΠΝΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η τεχνοοικονομική παρουσίαση και σύγκριση αναφέρεται αφενός μεν στην απαιτούμενη εργασία και στο αναγκαίο κεφάλαιο, αφετέρου Δε στο ακαθάριστο εισόδημα, τις δαπάνες και το κόστος παραγωγής, το κέρδος και τις διάφορες μορφές καθαρών προσόδων και εισοδημάτων για κάθε ομάδα ποικιλιών καπνού.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΚΑΙ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΚΑΙ ΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΤΑ ΦΑΣΕΙΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

Ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά της καλλιέργειας του καπνού είναι ότι απαιτεί σχολαστική φροντίδα. Ο καπνοκαλλιεργητής, αφού αφήσει τα φυτά να βλαστήσουν σε στεγασμένο χώρο, τα μεταφυτεύει στους αγρούς για να συλλέξει με το χέρι, στις περισσότερες περιπτώσεις ένα - ένα τα φύλλα που ωριμάζουν με ταχύ ρυθμό.

Αν και η προετοιμασία του εδάφους, η αποψίλωση και η μεταφύτευση πραγματοποιούνται με την βοήθεια μηχανών, η συλλογή και η διαλογή του καπνού πραγματοποιείται κυρίως με το χέρι.

Ο πίνακας 1 δίνει την απαιτούμενη ανθρώπινη και μηχανική εργασία ανά στρέμμα κάθε ομάδος ποικιλιών καπνού τόσο συνολικά, όσο και κατά φάσεις παραγωγικής διαδικασίας και μάλιστα συγκριτικά μεταξύ τους. Όταν λέμε ανθρώπινη εργασία εννοούμε την οικογενειακή και τυχόν ξένη εργασία χωρίς την χρήση μηχανήματος, ενώ όταν λέμε μηχανική με ανθρώπινη εργασία εννοούμε αποκλειστικά κατ' αποκοπή αμοιβή των ξένων μηχανημάτων με τον οδηγό τους (π.χ. οργώματα, σβαρνίσματα, φρεζαρίσματα, μεταφύτευση, σκαλίσματα. κ.λπ.)

Από πλευράς απαιτήσεων σε ανθρώπινη εργασία προηγείται η ομάδα VI (203,5 ώρες/στρ.) τόσο έναντι των άλλων ανατολικού τύπου ομάδων ποικιλιών (από 117 μέχρι 155 ώρες/στρ.), όσο και έναντι των ξενικών ποικιλιών (94 - 117 ώρες/στρ.). Η διαφορά αυτή οφείλεται αφενός μεν στο αρμάθιασμα, αφετέρου δε στη χωρική επεξεργασία. Πιο συγκεκριμένα, η απαιτούμενη εργασία για τα σπορεία δεν παρουσιάζει μεγάλη διαφορά (διακύμανση μεταξύ 10 και 13 ώρες, εκτός της ομάδας VIII). Το ίδιο ισχύει και για τις εργασίες του αγρότη (προετοιμασία, μεταφύτευση και καλλιεργητικές φροντίδες) με εξαίρεση την εργασία μεταφυτεύσεως (21,1 ώρες/στρ.) της ομάδας V και την εργασία των καλλιεργητικών φροντίδων (24,9 ώρες/στρ.) της ομάδας I. Επισημαίνεται ότι η απαιτούμενη ανθρώπινη εργασία

επηρεάζεται κάθε μεν ποικιλίας από τη συμμετοχή κάθε περιοχής σ' αυτή, κάθε δε ομάδα ποικιλιών από τη συμμετοχή κάθε ποικιλίας και περιοχής σ' αυτή. Γεγονός είναι ότι ανεξάρτητα από την ομάδα ποικιλιών ο καπνός παραμένει ως μια καλλιέργεια με μεγάλες απαιτήσεις σε ανθρώπινη εργασία.

Όπως προαναφέρθηκε, οι απαιτήσεις του καπνού σε μηχανική εργασία συνδέονται με τα οργώματα, σβαρνίσματα, φρεζαρίσματα και τη λίπανση του αγρού (2,4 - 3,3 ώρες), τη μεταφύτευση του καπνού από το σπορείο στον αγρό (0,4 - 4,9 ώρες/στρ.), τα σκαλίσματα, τις τυχόν αρδεύσεις και τους ψεκασμούς (2,6 - 8,8 ώρες/στρ.), και τις μεταφορές φύλλων από τον αγρό στο ξηραντήριο (1,6 - 4,6 ώρες/στρ.). Οι παρατηρούμενες διαφορές συνδέονται κυρίως με τη μεταφύτευση και τις καλλιεργητικές φροντίδες. Γεγονός πάντως είναι ότι ο βαθμός εκμηχανίσεως της καλλιέργειας του καπνού συνεχώς αυξάνει, όχι μόνο των ξενικών (10,9 - 18,1 ώρες/στρ.) αλλά και των ανατολικού τύπου (6,0 - 15,4 ώρες/στρ.) ποικιλιών.

Πίνακας 1

Κέντρα παραγωγής καπνού

Ομάδες ποικιλιών καπνού	Σπορείο	Προς/σία καπνού λίπανση	Μεταφυτευση	Καλ/κές φροντίδες	Συλλογή αποξ/ση	Συσκ/σία συν/ση	Σύνολο
A. Ανθρ/νη εργασία ώρες/στρ							
I. Βιρτζίνια	10,1	0,7	7,2	24,9	40,6	10,1	93,6
II. Μπέρλεϊ	10,2	1,9	6,1	13,2	70,2	15,6	117,2
V. Κ.Κ. μη Κλασικά, Τσεμπέλια, Μαύρα.	11,4	0,7	21,1	7,4	66,3	10,4	117,3
VI. Μπασμάς	13,0	-	7,6	10,4	119,3	53,2	203,5
VII. Κατερίνη	12,4	0,5	11,9	14,2	92,7	23,0	154,7
VIII. Κ.Κ. Κλασικά, μυρωδ. Αγρινίου, Ζιχνομυρωδ.	8,5	0,5	9,9	13,6	73,8	14,2	120,5
B. Μηχ/κή εργασία ώρες/στρ							
I	-	2,5	0,4	5,6	1,6	0,2	10,3
II	-	2,1	2,6	8,8	4,6	-	18,1
V	-	2,6	0,3	3,8	1,7	-	8,4
VI	-	3,3	4,9	5,2	2,0	-	15,4
VII	-	2,0	4,4	3,1	3,1	-	12,6
VIII	-	1,4	0,4	2,6	1,6	-	6,0

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΚΑΙ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΑΝΑΓΚΑΙΟΥ ΜΕΤΑΒΛΗΤΟΥ ΚΑΙ ΣΤΑΘΕΡΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Ο πίνακας 2 δίνει τις ανάγκες σε μεταβλητό και σταθερό κεφάλαιο.

Ως προς το μεταβλητό κεφάλαιο παρατηρείται ουσιαστική διαφορά μεταξύ ανατολικού τύπου ελληνικών ποικιλιών (από 12.642 μέχρι 15.914 δρχ./στρ.) και ξενικών ποικιλιών (από 22.246 μέχρι 49.746 δρχ./στρ.), λόγω ισχυρότερων λιπάνσεων και ψεκασμών, αλλά και απαιτήσεων σε καύσιμα και ηλεκτρικό ρεύμα. Τα τελευταία αυτά συνδέονται περισσότερο με την αποξήρανση της Βιρτζίνια. Κάτι ανάλογο παρατηρείται και με το σταθερό κεφάλαιο υπό την μορφή μηχανημάτων και κυρίως κτιριακών εγκαταστάσεων. Πράγματι, η μεγάλη διαφορά μεταξύ ανατολικού τύπου ελληνικών ποικιλιών (από 33.466 μέχρι 79.832 δρχ./στρ.) και ξενικών ποικιλιών (από 140.094 μέχρι 194.126 δρχ./στρ.) οφείλεται σχεδόν αποκλειστικά στις κτιριακές εγκαταστάσεις υπό την μορφή ξηραντηρίου και αποθήκης καπνού . Μάλιστα, το υψηλό κόστος των κτιριακών εγκαταστάσεων συνετέλεσε στη σύσταση ομάδων καλλιεργητών της ποικιλίας Βιρτζίνια, η οποία απαιτεί ειδικούς φούρνους αποξηράνσεως.

Από τα παραπάνω φαίνεται ότι κατά μέσο όρο οι ανάγκες σε συνολικό κεφάλαιο των ξενικών ποικιλιών (περίπου 200.00 δρχ./στρ.) είναι υπερτριπλάσιες του αντίστοιχου των ανατολικού τύπου ελληνικών ποικιλιών (

περίπου 60.000 δρχ./στρ.) με μια αναλογία περίπου ένα προς τέσσερα μεταξύ μεταβλητού (μ.ο. 22%) και σταθερού (μ.ο. 78%) κεφαλαίου.

Πίνακας 2

Ανάγκες σε μεταβλητό και σταθερό κεφάλαιο κάθε ομάδος ποικιλιών καπνού
το 1993.

Μεταβλητό και σταθερό κεφάλαιο	Ομάδες ποικιλιών καπνού					
	I	II	V	VI	VII	VIII
A. Μεταβλητό (δρχ./στρ.) ¹						
1. Υλικά σπορείου	1.806	1.413	1.604	2.110	2.415	2.030
2. Λιπάσματα	6.278	7.489	5.624	1.835	2.341	1.968
3. Φάρμακα	13.354	11.620	7.538	7.278	8.182	9.440
4.Καυσ. Δ.Ε.Η. σπαγγ.	28.308	1.724	1.148	1.419	1.662	1.472
Σύνολο	49.746	22.246	15.914	12.642	14.600	14.910
B. Σταθερό (δρχ./στρ.)						
1. Μηχ/τα και εργαλεία	17.922	15.306	24.511	11.780	13.260	20.275
2. Κτιρ. Εγκατ/σεις	176.204	124.788	55.321	21.686	22.186	24.329
Σύνολο	194.126	140.094	79.832	33.466	35.446	44.604
Γ. Γενικό Σύνολο (A+B)	243.872	162.340	95.746	46.108	50.046	59.514

¹ 220 Drs. equal \$ 1

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΚΑΙ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΔΑΠΑΝΩΝ ΚΑΙ ΚΟΣΤΟΥΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Ο πίνακας 3 δείχνει το ακαθάριστο εισόδημα των 6 ομάδων ποικιλιών καπνού, που προέρχεται από τη μέση απόδοση για την 5ετία 1989 - 1993 και τη μέση τιμή για το 1993. Το ύψος του επηρεάζεται για μεν κάθε ποικιλία από τη συμμετοχή κάθε περιοχής, για δε κάθε ομάδα ποικιλιών και από την αναλογία κάθε ποικιλίας στην απόδοση και την τιμή. Με βάση τα προαναφερθέντα οι ομάδες I και II επιτυγχάνουν το μεγαλύτερο ακαθάριστο εισόδημα (210.711 και 182.250 δρχ./στρ. αντίστοιχα), κυρίως λόγω υψηλών αποδόσεων (275,8 και 291,6 χλγ./στρ. αντίστοιχα) σε σύγκριση με τις υπόλοιπες ομάδες ποικιλιών. Ακολουθεί η ομάδα VII (166.800 δρχ./στρ.) λόγω υψηλής τιμής και έπονται οι ομάδες VI (131.195 δρχ./στρ.), V (130.815 δρχ./στρ.), και VIII (123.291 δρχ./στρ.). Επισημαίνεται η μεγάλη συγκριτικά τιμή των ποικιλιών Μπασμά και Κατερίνη, και η μικρή απόδοση του Μπασμά. Γενικά μπορεί να λεχθεί ότι η απόδοση του μεν Μπασμά διαμορφώνεται γύρω στα 100χλγ/στρ. των Δε υπολοίπων ανατολικού τύπου ελληνικών ποικιλιών κυμαίνεται μεταξύ 150 και 170 χλγ./στρ.. Αντίθετα, των δύο ξενικών ποικιλιών η απόδοση κυμαίνεται μεταξύ 275 και 300 χλγ./στρ.. Βέβαια, για τις υπόλοιπες (εκτός του Μπασμά) ανατολικού τύπου ελληνικές ποικιλίες και για τις αντίστοιχες ξενικές αναφέρονται μεμονωμένα πολύ μεγαλύτερες αποδόσεις, που αν γενικευθούν αλλάζουν ριζικά την οικονομική εικόνα αυτών, έστω και με

τις διαμορφούμενες σήμερα τιμές. Γεγονός είναι πάντως ότι ανεξάρτητα από την ποικιλία, ο καπνός ανήκει στις καλλιέργειες με υψηλό ακαθάριστο εισόδημα και για αυτό δύσκολα μπορεί να αντικατασταθεί από άλλες ανοιξιάτικες και πολύ περισσότερο χειμωνιάτικες μεγάλες καλλιέργειες.

Οι δαπάνες παραγωγής αναλύονται αφενός μεν κατά συντελεστές παραγωγής αφετέρου δε κατά φάσεις παραγωγικής διαδικασίας. Η ανάλυση των παραγωγικών δαπανών κατά συντελεστές παραγωγής αποσκοπεί στην παρουσίαση της συμμετοχής κάθε παράγοντος που επηρεάζει το κόστος παραγωγής του καπνού, ενώ η ανάλυση αυτών κατά φάσεις παραγωγικής διαδικασίας θέλει να επισημάνει εκείνες τις φάσεις που επηρεάζουν ουσιαστικά τη διαμόρφωση του κόστους παραγωγής του καπνού. (πίνακας 3).

Από την ανάλυση των δαπανών κατά συντελεστές παραγωγής φαίνεται καθαρά η μεγάλη συμμετοχή της εργασίας, περισσότερο μεν στις ανατολικού τύπου ελληνικές ποικιλίες (από 46,7 μέχρι 65,4%), λιγότερο δε στις ξενικές ποικιλίες (από 27,7 μέχρι 37,1%). Η συμμετοχή του κεφαλαίου ως σύνολο (μεταβλητό και σταθερό) είναι σημαντική (από 29,8 μέχρι 40,2%) στις ανατολικού τύπου ελληνικές ποικιλίες και πολύ σημαντική (από 47,1 μέχρι 58,4%) στις ξενικές ποικιλίες. Μάλιστα, από τις σχέσεις αυτές μπορεί να υποστηριχθεί ότι οι μεν ανατολικού τύπου ελληνικές ποικιλίες χαρακτηρίζονται ως εντάσεως εργασίας, ενώ οι ξενικές ποικιλίες εντάσεως κεφαλαίου, λόγω της φύσεως των ποικιλιών και του τρόπου καλλιέργειας, συλλογής και αποξήρανσης αυτών. Η συμμετοχή του ενοικίου του εδάφους (τεκμαρτού ή

πληρωμένου) υπολείπεται μεν των δυο άλλων παραγόντων (από 4,8 μέχρι 15,8%), πλην όμως συμμετέχει ενεργά στη διαμόρφωση των δαπανών παραγωγής, ιδίως των ξενικών ποικιλιών (από 13,9 μέχρι 15,8%), λόγω του περιορισμένου των καταλλήλων εδαφών και της μεγάλης ζήτησεως αυτών. Από τα παραπάνω φαίνεται ότι πρέπει να μειωθούν κυρίως οι δαπάνες εργασίας, εφόσον μάλιστα στηρίζονται σε ξένη αμειβόμενη και μη σχολάζουσα οικογενειακή εργασία.

Από την ανάλυση των δαπανών κατά φάσεις παραγωγικής διαδικασίας διαπιστώνεται ότι οι σπουδαιότερες είναι, αφενός μεν η συλλογή και αποξήρανση του καπνού (από 30,7 μέχρι 45,3%), αφετέρου δε οι καλλιεργητικές φροντίδες (από 11,2 μέχρι 23,4%), ακολουθούμενες από τη συσκευασία και συντήρηση (από 6,4 μέχρι 18,0%), την προετοιμασία και λίπανση του αγρού (από 5,2 μέχρι 14,5%), τη μεταφύτευση (από 2,4 μέχρι 9,5%) και τις εργασίες του σπορείου (από 3,8 μέχρι 6,1%). Επισημαίνεται ότι με τον όρο «καλλιεργητικές φροντίδες» εννοούμε τα σκαλίσματα, τα ποτίσματα και τους ψεκασμούς του καπνού. Από τα παραπάνω γίνεται φανερό ότι η προσοχή από οικονομικής πλευράς πρέπει να στραφεί προς την κατεύθυνση ευρέως τρόπου μείωσης κυρίως των δαπανών συλλογής, αποξήρασης και καλλιεργητικών φροντίδων, και κατόπιν των υπολοίπων φάσεων της παραγωγικής διαδικασίας. Συγκεντρώνοντας τις δαπάνες σε δυο κατηγορίες, δηλ. από την έναρξη των εργασιών του σπορείου μέχρι λίγο προ της συλλογής του καπνού, και από τη συλλογή μέχρι τη συσκευασία και

συντήρηση του, παρατηρούμε ότι η σχέση τους αυξάνει όσο μεταφερόμαστε από τις ανατολικού τύπου ελληνικές ποικιλίες (σχέση 36,7% προς 63,3% ή 0,58%) προς τις ξενικές ποικιλίες (σχέση 56,7%προς 43,3% ή 1,31%). Αυτό οφείλεται στη μετατροπή της καλλιέργειας από κυρίως εντάσεως κεφαλαίου, ως αποτέλεσμα μείωσης των διαθέσιμων εργατικών χειρών για την γεωργία.

Οι συνολικές δαπάνες κάθε ομάδος ποικιλιών συγκρινόμενες με τις αντίστοιχες αποδόσεις τους διαμορφώνουν το κόστος παραγωγής. Αυτό σημαίνει ότι υψηλές δαπάνες και χαμηλές αποδόσεις διαμορφώνουν υψηλό κόστος παραγωγής, ενώ χαμηλές δαπάνες και υψηλές αποδόσεις διαμορφώνουν χαμηλό κόστος παραγωγής. Το πρώτο επαληθεύεται στην περίπτωση των ανατολικού τύπου ελληνικών ποικιλιών (κόστος από 764 μέχρι 1.713 δρχ./χλγ.) και ιδίως του Μπασμά (1.713 δρχ./χλγ.) και της Κατερίνης (1.014² δρχ./χλγ.), ενώ το δεύτερο επαληθεύεται στην περίπτωση των ξενικών ποικιλιών (κόστος από 611 μέχρι 647 δρχ./χλγ.). Με βάση τη σχέση δαπανών και αποδόσεων επιδιώκεται η συμπίεση των πρώτων, εφόσον δεν επηρεάζουν τις δεύτερες ή επηρεάζονται απ' αυτές.

---

² Στην διαμόρφωση υψηλού κόστους συμβάλλει η χαμηλή απόδοση της ποικιλίας Κατερίνη ως ξηρική καλλιέργεια.

Πίνακας 3

Ακαθάριστο εισόδημα και δαπάνες και κόστος παραγωγής κάθε ομάδας
ποικιλιών καπνού το 1993.

Ακαθάριστο εισόδημα και δαπάνες και κόστος παραγωγής	Ομάδες ποικιλιών καπνού					
	I	II	V	VI	VII	VIII
Ακαθάριστο εισόδημα (δρχ./στρ.)						
Απόδοση (χλγ./στρ.)	257,8	291,6	171,0	98,2	150,0	154,5
Τιμή (δρχ./χλγ.)	764,0	625,0	765,0	1.336,0	1112,0	798,0
Σύνολο	210.711	182.250	130.815	131.195	166.800	123.291
Δαπάνες παρ/γής (δρχ./στρ.) (Συντ/στές παρ/γης)						
Ενοίκιο αγρού	24.720	28.160	17.182	8.035	12.962	14.632
Αμοιβή ανθρ. Εργασίας	49.401	66.080	60.992	109.961	92.323	60.626
Αμοιβή μηχ. Εργασίας	20.500	34.672	18.758	25.593	20.165	19.573
Αναλώσιμα	49.746	22.246	15.914	12.642	14.600	14.910
Ετήσιες δαπ. Κτιρ. Εγκ/σεων, τόκοι μεταβλ. κεφαλαίου	34.033	27.028	17.839	11.946	12.115	12.771
Σύνολο	178.400	178.186	130.685	168.177	152.165	122.512
Δαπάνες παρ/γης (δρχ./στρ.) (φάσεις παρ/κης διαδ/σίας)						
Σπορείο	7.384	6.725	7.982	8.890	8.916	6.997
Πρ/σία αγρού, λίπανση	14.854	18.857	18.966	12.772	7.968	10.244
Μεταφυτεύσεις	4.250	7.828	11.133	13.205	14.452	8.490
Καλ/κές φροντίδες	41.832	39.363	20.318	18.789	25.780	27.027
Ενοίκιο αγρού	24.720	28.160	17.182	8.035	12.962	14.632
Συλλογή και αποξ/ση	73.300	65.810	40.207	76.246	64.894	45.469
Συσκ/σία και συν/ση	12.060	11.443	14.897	30.240	17.193	9.653
Σύνολο	178.400	178.186	130.685	168.177	152.165	122.512
Κόστος παρ/γής (δρχ./χλγ.)	647	611	764	1.713	1.014	793

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΚΑΙ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΚΕΡΔΟΥΣ, ΠΡΟΣΟΔΟΥ ΚΑΙ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ

Το κέρδος ως αποτέλεσμα συγκρίσεως ακαθάριστου εισοδήματος και δαπανών παραγωγής ή τιμής πωλήσεως και κόστους παραγωγής εκφράζει την οικονομικότητα της καλλιέργειας (δηλ. την επιτυχία ή την αποτυχία της από οικονομικής απόψεως). Αυτό ισχύει ανεξάρτητα αν ο καπνός καλλιεργείται στο πλαίσιο μιας εκμεταλλεύσεως οικογενειακής ή επιχειρηματικής μορφής, αφού στην πρώτη περίπτωση επηρεάζει ουσιαστικά τη διαμόρφωση του γεωργικού οικογενειακού εισοδήματος. Με βάση το κέρδος, δυο ή το πολύ τρεις ομάδες ποικιλιών καπνού μπορούν να σταθούν ακόμα και επιχειρηματικά υπό τις σημερινές τεχνικοοικονομικές συνθήκες της χώρας μας. Οι ομάδες αυτές είναι κατά πρώτο λόγο η I (κέρδος 32.311 δρχ./στρ.) και η VII (κέρδος 14.635³ δρχ./στρ.), και κατά δεύτερο λόγο II (κέρδος 4.064 δρχ./στρ.). Αντίθετα, οι υπόλοιπες τρεις ομάδες καπνού είτε καταλείπουν σημαντική ζημία (VII 36.982 δρχ./στρ.), είτε βρίσκονται ουσιαστικά σε νεκρό σημείο (VIII κέρδος 779 δρχ./στρ. και V κέρδος 130 δρχ./στρ.). Τη χειρότερη εικόνα παρουσιάζει, όπως φαίνεται, η ομάδα VI (Μπασμάς) λόγω των μεγάλων απαιτήσεων σε εργασία για το αρμάθιασμα και τη χωρική επεξεργασία χωρίς ανάλογη ανταμοιβή (πίνακας 4).

³ Το κέρδος της VII θα ήταν περίπου ίσο με εκείνο της I αν η ποικιλία Κατερίνη καλλιεργούνταν αποκλειστικά ως ποτιστική.

Πίνακας 4

Κέρδος, πρόσδοδος και εισόδημα κάθε ομάδος ποικιλιών καπνού το 1993.

Ομάδες ποικιλιών καπνού	I	II	V	VI	VII	VIII
Κέρδος ή ζημία (δρχ./στρ.)	32.311	4.064	130	-36.982	14.635	779
Εισόδημα εργασίας (δρχ./στρ.)	81.712	70.144	61.122	72.979	106.958	61.405
Εισόδημα εργασίας (δρχ./δωρο)	7.640	4.784	4.168	2.872	5.528	4.080
Αποδ/τα κεφαλαίου (%)	36,9	23,8	19,0	-108,1	65,7	20,6
Γεωργ. Εισοδήματα (δρχ./στρ.)	128.349	116.168	88.899	86.247	126.527	84.986

Η μεγάλη διαφορά την οποία παρουσιάζουν οι 6 ομάδες από πλευράς κέρδους μετριάζεται κατά πολύ αν τις δούμε από πλευράς εισοδήματος εργασίας, αφού η κύρια αιτία της διαφοράς αυτής είναι η υπολογισμένη αμοιβή της οικογενειακής εργασίας. Αυτό σημαίνει ότι εφόσον η καλλιέργεια του καπνού αξιοποιεί σχολάζουσα οικογενειακή εργασία, τότε δεν πρέπει να αναμένεται εγκατάλειψη των ομάδων VI, V και VIII. Επειδή όμως δεν συμβαίνει σήμερα, εκτός ορισμένων περιοχών, το θέμα της διατήρησης ή μη της καλλιέργειας ορισμένων ποικιλιών καπνού θα εξαρτηθεί από το εναλλακτικό κόστος της οικογενειακής εργασίας. Ένα μέτρο συγκρίσεως αποτελεί και η αναγωγή του εισοδήματος εργασίας ανά δωρο, που είναι 2.872 δρχ. για την ομάδα VI και κυμαίνεται μεταξύ 4.080 και 5.572 δρχ. για τις υπόλοιπες ομάδες εκτός της I που υπολογίζεται σε 7.640 δρχ.

Η αποδοτικότητα του κεφαλαίου εμφανίζεται υψηλή στις ομάδες που συνδυάζουν υψηλό κέρδος με περιορισμένες επενδύσεις κεφαλαίου (ομάδα VII 65,7%) και πολύ υψηλό κέρδος με ανάλογες επενδύσεις κεφαλαίου (ομάδα I 36,9%). Αντίθετα, η αποδοτικότητα του κεφαλαίου εμφανίζεται μέτρια στις ομάδες που συνδυάζουν περιορισμένο κέρδος με ανάλογες επενδύσεις κεφαλαίου (ομάδες II 23,8%, VIII 20,6%, V 19%).

Το γεωργικό εισόδημα, που συνδυάζει το ενοίκιο του εδάφους, την αμοιβή της εργασίας, τον τόκο του κεφαλαίου και το κέρδος ή τη ζημία, επηρεάζεται τόσο από την αμοιβή των τριών συντελεστών, πολύ δε περισσότερο από το επιτυγχανόμενο κέρδος ή την καταλειπόμενη ζημία.

Κλασικό παράδειγμα της πρώτης περίπτωσης αποτελούν οι ομάδες I (128.349 δρχ./στρ.), VII (126.527 δρχ./στρ.), και II (116.168δρχ./στρ.), ενώ της δεύτερης περιπτώσεως οι ομάδες V (88.899 δρχ./στρ.), VI (86.247 δρχ./στρ.), και VIII (84.247 δρχ./στρ.). Το γεωργικό εισόδημα είναι το καθαρό εισόδημα που αφήνει η καπνοκαλλιέργεια μετά την αφαίρεση από το ακαθάριστο εισόδημα όλων των καταναλωθεισών αξιών και των δαπανών που εξασφαλίζουν την ομαλή λειτουργία της καπνοπαραγωγικής εκμεταλλεύσεως. Το εισόδημα αυτό συμπίπτει μ' αυτό που καρπούνται ο καπνοπαραγωγός εφόσον όλοι οι χρησιμοποιούμενοι συντελεστές παραγωγής προσφέρονται αποκλειστικά απ' αυτόν. Αυτό όμως εξαρτάται από κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, εκτός του τόκου του μεταβλητού κεφαλαίου το οποίο κατά κανόνα προέρχεται εκ δανεισμού.

Το προαναφερθέν εισόδημα, έστω και μειωμένο κατά 2.000 έως 5.000 δρχ./στρ. (τόκος μεταβλητού κεφαλαίου), αποτελεί τη βάση προσδιορισμού του μεγέθους που εξασφαλίζει στοιχειωδώς βιοτικό επίπεδο στις καπνοπαραγωγικές οικογένειες. Αν και ο προσδιορισμός ενός τέτοιου βιοτικού επιπέδου για μία γεωργική οικογένεια είναι δύσκολο να γίνει, εν τούτοις για λόγους παρουσιάσεως μιας κατά προσέγγιση εικόνας προβαίνουμε στον προσδιορισμό του στηριζόμενοι στις αποδοχές ενός καπνεργάτη για 312 (52 εβδομάδες x 6 ημέρες) ημέρες ετησίως ή ενός μέσου υπαλλήλου με 14 μισθούς ετησίως. Αν υπολογίσουμε τις ετήσιες αποδοχές τους σε 2.100.000 δρχ., τότε το αντίστοιχο καθαρό εισόδημα μιας καπνοπαραγωγικής

οικογένειας μπορεί να προέλθει από ένα μέγεθος 25 στρ. για την ομάδα VI, 17 στρ. για την ομάδα VII, 25 στρ. για την ομάδα VIII, 24 στρ. για την ομάδα V, 21 στρ. για την ομάδα II και 17,5 στρ. για την ομάδα I. Αν ληφθεί υπόψη ότι το σημερινό μέσο μέγεθος της καπνοκαλλιέργειας είναι για την ομάδα VI 9,0 στρ., για την ομάδα VII 13,6 στρ., για την ομάδα VIII 10 στρ., για την ομάδα V 9,7 στρ., για την ομάδα II 18,2 στρ. και για την ομάδα I 28,2 στρ., τότε για να επιτευχθεί το προσδιορισθέν εισόδημα πρέπει η καλλιέργεια του καπνού να αυξηθεί κατά 166% για την ομάδα VI (από 9 σε 24 στρ.), κατά 22% για την ομάδα VII (από 13,6 σε 16,6στρ.), κατά 147% για την ομάδα VIII, (από 10,0 σε 24,7 στρ.) και κατά 143% για την ομάδα V (από 9,7 σε 23,6 στρ.), και για να μειωθεί κατά 1% για την ομάδα II (από 18,2 σε 18,1%) και κατά 42% για την ομάδα I (από 28,3 σε 16,4 στρ.).

Αν ληφθεί υπόψη ότι ισχύουσες ποσοστώσεις δεν αφήνουν περιθώρια αυξήσεως της καπνοπαραγωγής όλων των ποικιλιών ή ομάδων ποικιλιών καπνού, εκτός ίσως από της VII και λιγότερες της VI και VII, τότε για να εξασφαλιστεί στοιχειώδες βιοτικό επίπεδο στις οικογένειες των καπνοπαραγωγικών εκμεταλλεύσεων θα πρέπει είτε να μειωθεί ο αριθμός των οικογενειών που ασχολούνται με την καλλιέργεια του καπνού, είτε οι οικογένειες αυτές να εξασφαλίσουν πρόσθετο εισόδημα από άλλες πηγές γεωργικής ή εξωγεωργικής απασχολήσεως. Εξαίρεση αποτελεί η ομάδα I (Βιρτζίνια) που με μικρότερο μέγεθος εξασφαλίζει ικανοποιητικό εισόδημα στις καπνοπαραγωγικές οικογένειες. Αυτό επαληθεύεται έμμεσα από το γεγονός

ότι η ποικιλία Βιρτζίνια καλλιεργείται ως επί το πλείστον από ομάδα παραγωγών και όχι από μεμονωμένους παραγωγούς, λόγω των γνωστών επιδοτήσεων για την εγκατάσταση κλιβάνων αποξηράνσεως του καπνού.

ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΑΙ ΑΝΑ ΠΑΡΑΓΩΓΟ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΚΑΙ ΚΑΘΑΡΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΑΠΟ ΚΑΘΕ ΟΜΑΔΑ ΠΟΙΚΙΛΙΩΝ ΚΑΠΝΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΑΥΤΩΝ

Το συνολικό ακαθάριστο εισόδημα της καπνοκαλλιέργειας στη χώρα μας υπολογίζεται με τιμές του 1993 και μέση παραγωγή της 5ετίας 1989 - '93 σε 129.405.594.150 δρχ. στο οποίο συμβάλουν η ομάδα VI κατά 24,3%, η ομάδα V κατά 21,7% η ομάδα I κατά 20,7%, η ομάδα VII κατά 16%, η ομάδα VIII κατά 13,2% και ομάδα II κατά 4,1%. Από την παρουσίαση αυτή επισημαίνεται αφενός μεν η μεγάλη συμβολή των ανατολικού τύπου ελληνικών ποικιλιών (75,2%), αφετέρου δε η αυξανόμενη συμβολή της Βιρτζίνια στο ακαθάριστο εισόδημα της ελληνικής καπνοπαραγωγής. Το αντίστοιχο συνολικό καθαρό εισόδημα της ελληνικής καπνοπαραγωγής. Το αντίστοιχο συνολικό καθαρό εισόδημα της καπνοκαλλιέργειας στη χώρα μας υπολογίζεται σε 86.932.169.346 δρχ., στο οποίο η συμβολή του ανατολικού τύπου ελληνικών ποικιλιών είναι ελαφρός βελτιωμένη (77,3%)έναντι των δυο ξενικών (22,7%), αφού το μειωμένο κέρδος αντισταθμίζεται από την απορρόφηση περισσότερης εργασίας (πίνακας 5).

Η αναγωγή του συνολικού ακαθάριστου και καθαρού εισοδήματος ανά καπνοπαραγωγό η ομάδα καπνοπαραγωγών, με βάση τη μέση καλλιεργούμενη έκταση της 5ετίας 1989 - '93, δίνει προτεραιότητα στις ομάδες I (5.933.622 και 3.624.308 δρχ. αντίστοιχα) και II (3.324.240 και 2.118.904 δρχ. αντίστοιχα) με ξενικές ποικιλίες, λόγω μεγαλύτερης στρεμματικής εκτάσεως και μεγαλύτερου στρεμματικού εισοδήματος. Από τις ανατολικού τύπου ελληνικές ποικιλίες ξεχωρίζει η ομάδα VII (2.276.820 και 1.727.094 δρχ. αντίστοιχα), ενώ των υπόλοιπων τριών ομάδων (V, VI, VIII) κυμαίνεται μεταξύ 1.187.315 και 1.270.214 δρχ. για το ακαθάριστο και μεταξύ 780.535 και 863.209 δρχ. για το καθαρό εισόδημα. Πάντως η τελευταία αυτή στήλη του πίνακα 5, δείχνει το μέγιστο καθαρό εισόδημα που μπορεί να εξασφαλίσει κατά μέσο όρο η γεωργική οικογένεια από κάθε ομάδα ποικιλιών καπνού στη χώρα μας.

Η αναγωγή του καθαρού ως εκατοστιαία αναλογία του ακαθάριστου εισοδήματος δείχνει ότι το πρώτο κυμαίνεται μεταξύ 60,9 και 75,9% του δεύτερου ανάλογα με την ομάδα ποικιλιών (μέσος όρος 67,2%). Η επισήμανση αυτή είναι ενδιαφέρουσα αφενός μεν για τον απ' ευθείας υπολογισμό του καθαρού εισοδήματος από το εύκολα υπολογιζόμενο ακαθάριστο εισόδημα, αφετέρου δε γιατί αποτελεί τη βάση υπολογισμού του φόρου σε περίπτωση φορολόγησης των παραγωγών.

Από τα παραπάνω φαίνεται ότι η συμβολή κάθε ομάδας ποικιλιών καπνού στο συνολικό ακαθάριστο και καθαρό εισόδημα είναι ουσιαστική. Αν ληφθούν όμως υπόψη οι ισχύουσες σήμερα ποσοστώσεις, οι ομάδες ποικιλιών που μπορούν να επεκταθούν είναι η VII (Κατερίνη και παρόμοιες) η VI (Μπασμάς) και η VII (Κ. Κ. Κλασικά και παρόμοιες). Η επέκταση των ομάδων VII και VIII είναι και οικονομικά συμφέρουσα, ενώ εκείνης της VI είναι δυνατή με την προϋπόθεση της αναδιάρθρωσης των δαπανών της συλλογής και της χωρικής επεξεργασίας. Η επέκταση της ομάδας I (Βιρτζίνια), που είναι η πιο συμφέρουσα από οικονομικής πλευράς, δεν είναι δυνατή αφού η συνολική παραγωγή της είναι σήμερα υπερδιπλάσια της μέγιστης επιτρεπόμενης για την χώρα μας

Πίνακας 5

Συνολικό ανά παραγωγό ακαθάριστο και καθαρό εισόδημα από κάθε ομάδα ποικιλιών καπνού το 1993.

Ομάδες ποικιλιών καπνού	Συνολικό		Ανά καπνοπαραγωγική οικογένεια	
	Ακαθ/στο %	Καθαρό %	Ακαθ/στο δρχ.	Καθαρό δρχ.
I.	20,7	18,8	5.933.622	3.614.308
II	4,1	3,9	3.324.240	2.118.904
V.	21,7	21,9	1.270.214	863.209
VI.	24,3	23,8	1.187.315	780.535
VII.	16,0	18,1	2.276.820	1.727.094
VIII.	13,2	13,5	1.236.609	852.410

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΗΜΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΚΑΠΝΟΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Στα πλαίσια της θεωρίας της αγροτικής ανάπτυξης, ο οικονομικός ρόλος και η σημασία ενός κλάδου παραγωγής θεμελιώνεται με βάση τους οικονομικούς πόρους που απασχολεί ο κλάδος (εδαφικούς, ανθρώπινους, κεφαλαιουχικούς), την συμβολή του στο σχηματισμό προστιθέμενης αξίας, την συμβολή του στο ισοζύγιο πληρωμών με την εξασφάλιση συναλλαγματικών πόρων και τέλος με τις διακλαδικές του διασυνδέσεις και πολλαπλασιαστικές του επιδράσεις στην απασχόληση και στο εισόδημα της οικονομίας.

Στα πλαίσια αυτά θα αναλυθεί η οικονομική σημασία της καπνοπαραγωγής στην γεωργική οικονομία αλλά και στην γενικότερη οικονομία της χώρα σήμερα.

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΚΑΠΝΟΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΣΤΗ ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Ο καπνός αποτελεί βασική καλλιέργεια του γεωργικού τομέα της χώρας. Συμβάλλει γύρω στο 6,5 - 7% στην ακαθάριστη αξία γεωργικής παραγωγής και αξιοποιεί περίπου το 3% των καλλιεργούμενων εκτάσεων (πίνακας 1). Ο καπνός κατέχει αξιόλογη θέση ανάμεσα στις καλλιέργειες της χώρας, όπως προκύπτει από την ιεράρχηση των βασικών καλλιεργειών με βάση την ποσοστιαία συμμετοχή τους στην συνολική ακαθάριστη αξία γεωργικής παραγωγής.

Είδος καλλιέργειας	% συμβολή στην Ακαθ. Αξία Γεωργικής Παραγωγής (1991)
1. Φρούτα και λαχανικά	20,1
2. Ελαιόλαδο	13,7
3. Βαμβάκι	7,6
4. Σίτος (Μαλακός, σκληρός)	6,9
5. Καπνός	6,1

Πίνακας 1

Συμβολή του καπνού στην γεωργική οικονομία.

		1981	1986	1991	1992
1.	Αριθμός καπ/ργιών	101.257	97.605	70.986	73.462
	-% στο σύνολο παραγωγών χώρας	10,1	10,2	8,2	8,5
2.	Καλ/μενη έκταση καπνού (χιλ. στρ.)	913	995	830	1015
	-% σύνολο καλλιεργ. Εκτάσεων	2,6	2,8	2,4	3,0
3.	Ακαθ. Αξία καπ/γων (εκατ. Δρχ.)	27.318	61.589	124.358	152.13
	-% Ακαθ. Αξία Γεωργ. Παραγωγής	6,9	6,3	6,1	1 6,7
4.	Απασχόληση στην καπ/γεια (ΕΜΕ)			71.098	86.560
	-% στο σύνολο απα/νων (ΕΜΕ)			8,4	10,2

Επίσης ένας σημαντικός αριθμός οικογενειακών γεωργικών εκμεταλλεύσεων, που φθάνει τις 73.500 ασχολείται με την καπνοπαραγωγή. Οι εκμεταλλεύσεις αυτές αποτελούν το 8% των γεωργικών εκμεταλλεύσεων της χώρας (Απογραφή 1991). Παράλληλα εκτιμάται ότι η καλλιέργεια απασχολεί το 10% των απασχολούμενων στο γεωργικό τομέα, ένα σημαντικό μέγεθος απασχόλησης, το υψηλότερο που παρουσιάζεται για μεμονωμένο γεωργικό προϊόν.

Και στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Ελληνική καπνοπαραγωγή έχει αξιόλογη παρουσία. Η χώρα μας μαζί με την Ιταλία αποτελούν τις κύριες χώρες παραγωγής καπνού αφού παράγουν αντίστοιχα το 45% και το 34% των Κοινοτικών Καπνών (CEC, 1993).

Ο κλάδος του καπνού στην δεκαετία του '80, αν και παρουσίασε σημαντικές εξελίξεις, διατήρησε σχεδόν σταθερή την συμμετοχή του τόσο στην ακαθάριστη αξία γεωργικής παραγωγής, όσο και στο σύνολο των καλλιεργούμενων εκτάσεων. Ως προς τις διαχρονικές εξελίξεις που σημειώθηκαν στην καλλιέργεια του καπνού κατά την περίοδο 1981 - '91, διαπιστώνεται:

- Η σημαντική μείωση κατά 30% του αριθμού των παραγωγών (από 101 χιλιάδες παραγωγούς το 1981 σε 73 χιλιάδες το 1991).
- Η αύξηση των καλλιεργούμενων εκτάσεων κατά 10% (από 913 χιλιάδες στρέμματα το 1981 σε 1015 χιλιάδες στρέμματα το 1991) και
- Η αύξηση της παραγωγής κατά 40% (από 124 χιλιάδες τόνοι το 1981 σε 174 χιλιάδες τόνοι το 1991). Η σημαντική αυτή αύξηση οφείλεται κατά κύριο λόγο στην επέκταση των καλλιεργούμενων εκτάσεων της ποικιλίας Βιρτζίνια, από σχεδόν μηδενικά επίπεδα (500 τόνοι) το 1981 σε 283 χιλιάδες τόνοι το 1991 και στις υψηλότερες στρεμματικές αποδόσεις της ποικιλίας αυτής σε σχέση με τις ποικιλίες Ανατολικών καπνών.

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΚΑΠΝΟΥ ΣΤΗΝ ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ Η ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΗ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΚΑΠΝΟΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Ο καπνός υπήρξε παραδοσιακά βασικό εξαγωγίμο προϊόν με υψηλή συμβολή στο εμπορικό ισοζύγιο της χώρας. Στη δεκαετία του 50 όπως ήδη αναφέρθηκε, οι εξαγωγές του καπνού αποτελούσαν το 40 - 50% των συνολικών εξαγωγών της χώρας. Με την ανάπτυξη όμως των βιομηχανιών και γεωργικών εξαγωγών, κυρίως δε των εξαγωγών φρούτων και λαχανικών, η ποσοστιαία συμβολή των εξαγωγών καπνού στο εμπορικό ισοζύγιο αλλά και στο σύνολο των γεωργικών εξαγωγών σταδιακά περιορίσθηκε. Συγκεκριμένα το ποσοστό εξαγωγών καπνού στο σύνολο των γεωργικών εξαγωγών από 30% το 1970 μειώθηκε στο 16% το 1980 και έφθασε το 14% το 1991 (πίνακας 2). Η ποσοστιαία μείωση της συμβολής του δεν σημαίνει και μείωση των εξαγωγών καπνού, οι οποίες αυξήθηκαν σημαντικά από 108 εκατομμύρια δολάρια στην περίοδο του 1970 - 1974 (μέσος όρος πενταετίας) σε 246 εκατομμύρια δολάρια το 1985 - 1989 και σε 306 εκατομμύρια δολάρια το 1990. Οι εξαγόμενες ποσότητες από 62 χιλιάδες τόνους κατά μέσο όρο στη περίοδο 1970 - 1974 έφθασαν τους 129 χιλιάδες τόνους το 1990 (Ομοσπονδία Βιομηχανιών Επεξεργασίας Καπνού, 1993).

Πίνακας 2

Συμβολή του καπνού στην ευρύτερη οικονομία της χώρας.

		1981	1986	1991
1.	Αξία εξαγωγών Καπνού (εκατ. Δρχ.)	9.874	30.590	71.600
	% στο σύνολο γεωργικών εξαγωγών	14,6	12,0	13,7
	% στις συνολικές εξαγωγές της χώρας	4,1	3,9	4,5
2.	Έσοδα από φορολογία Καπνού (δισ. Δρχ.)	17,7	62,2	230,5*
	% στο σύνολο εμμέσων φόρων	6,6	6,8	7,1
3.	Χρηματικές εισροές από ΕΟΚ για στήριξη Καπνού - Τμήμα Εγγυήσεων (εκατ. Δρχ.)		38.283	97.076
	% στο σύνολο εισπράξεων (Τμήμα Εγγ/ων)		23,5	20,4
4.	Προστιθέμενη αξία καπ/χανίας (εκατ. Δρχ)	7.177	18.514	45.258
	% στον κλάδο τροφίμων, ποτών, καπνού	13,1	11,5	11,3
	% στον κλάδο μεταποίησης	2,4	2,3	2,6
5.	Απασχόληση στην καπνοβιομηχανία (άτομα) εκ των οποίων:			12.895*
	⇒ Επεξεργασία φύλλων καπνού			9.430
	⇒ Παραγωγή Σιγαρ.- Πούρου			3.464
	⇒ Χονδρικό εμπόριο καπνού			1.683

Πηγή : ΕΣΥΕ, Εθνικοί Λογαριασμοί, και Απογραφή Βιομηχανίας, Βιοτεχνίας και Εμπορίου, 1988.

* Αφορά περίοδο 1993

^ Αφορά έτος 1988 στοιχεία Απογραφής Βιομηχανίας, Βιοτεχνίας και Εμπορίου

Η ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΚΑΠΝΟΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Παραδοσιακά η καπνοπαραγωγή και η κατανάλωση καπνού αποτέλεσαν πηγές δημοσιονομικών εσόδων. Για πρώτη φορά φορολογία στον καπνό, με σκοπό την εξασφάλιση δημοσίων πόρων, επεβλήθη από το κράτος το 1883. Η φορολογία αυτή αναθεωρήθηκε πολλές φορές, μεταπολεμικά δε έφθασε σε αρκετά υψηλά επίπεδα, σχεδόν 60 - 70% σε σχέση με την τελική τιμή κατανάλωσης του καπνού. (C. Parageorgiou et al, 1989). Τα έσοδα από τη φορολογία καπνού ανέρχονται σε 230 δισεκατομμύρια δρχ. και αποτελούν το 7% των εμμέσων φόρων (1993). Διαχρονικά η ποσοστιαία αυτή συμβολή αν και παρέμεινε σχεδόν σταθερή στη δεκαετία του '80 παρουσίασε μείωση έναντι της δεκαετίας του '70 που κυμαινόταν στο 11%.

ΟΙ ΧΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΕΙΣΡΟΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΟΥ ΚΑΠΝΟΥ ΑΠΟ ΤΗ Ε.Ο.Κ.

Με την ένταξη της χώρας στην Ε.Ο.Κ. το καθεστώς προστασίας των αγορών καπνού και η στήριξη των αγορών του καπνού δημιούργησαν σημαντικές εισροές Κοινοτικών πόρων από το Ταμείο Εγγυήσεων του FEOGA.

Οι χρηματικοί αυτοί πόροι έφθασαν το 1991 σε 97 δισεκατομμύρια και αποτελούσαν το 20% των εισπράξεων από το Ταμείο Εγγυήσεων (Υπ. Γεωργίας, 1992). Στην περίοδο 1981 - '91, δεκαετία της ένταξης στην Ε.Ο.Κ., -η συνολική εισροή χρηματικών πόρων για τον καπνό έφθασε το 21% του συνόλου των εισροών για όλα τα γεωργικά προϊόντα (Τμήμα Εγγυήσεων).

Η κοινοτική αυτή στήριξη για τον καπνό (97 δισεκατομμύρια δρχ. για το 1991) που αποτελούσε σχεδόν το 65% της αξίας της καπνοπαραγωγής για το ίδιο έτος, αναμφίβολα ενίσχυσε τα εισοδήματα των καπνοπαραγωγών και είχε πολλαπλασιαστικές επιδράσεις στην υπόλοιπη οικονομία μέσω της κατανάλωσης ή της επένδυσης των καπνοπαραγωγών.

ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΟΛΛΑΠΛΑΣΙΑΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΑΠΝΟΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Η συμβολή ενός κλάδου στην γενικότερη ανάπτυξη της οικονομίας αξιολογείται με βάση τις διακλαδικές του σχέσεις (linkages) δηλαδή με βάση την έκταση της οικονομικής δραστηριότητας που προκαλεί η αύξηση της παραγωγής του εν λόγω κλάδου στους υπόλοιπους κλάδους της οικονομίας. Η επέκταση της οικονομικής δραστηριότητας προέρχεται από τους κλάδους που προμηθεύουν εισροές στον εν λόγω κλάδο (κλάδοι - προμηθευτές) και από τους κλάδους που χρησιμοποιούν ως πρώτη ύλη προϊόν του κλάδου (

κλάδοι - καταναλωτές). Όσο πιο αναπτυγμένες είναι οι διακλαδικές διασυνδέσεις ενός παραγωγικού κλάδου, τόσο υψηλότερες είναι οι πολλαπλασιαστικές του επιδράσεις στην παραγωγή, απασχόληση και στη ζήτηση των λοιπών κλάδων της οικονομίας και ουσιαστικότερη η οικονομική του ολοκλήρωση.

Ο καπνός αποτελεί τη βασική πρώτη ύλη των κλάδων της εμπορικής επεξεργασίας και της καπνοβιομηχανίας και δημιουργεί πρόσθετη (προστιθέμενη) αξία αλλά και απασχόληση στην οικονομία, σε σύγκριση με πολλά άλλα γεωργικά προϊόντα που καταναλώνονται αυτούσια.

Η προστιθέμενη αξία του κλάδου της καπνοβιομηχανίας έφθασε το 1991 σε 45 δισεκατομμύρια δρχ. (Εθνικοί Λογαριασμοί) και αποτελούσε το 11% του ακαθάριστου προϊόντος του κλάδου τροφίμων - ποτών - καπνού, του πλέον δυναμικού κλάδου της Ελληνικής Μεταποίησης (πίνακας 2).

Παράλληλα η πρόσθετη απασχόληση από τη βιομηχανική και εμπορική επεξεργασία του καπνού έφθασε τα 13.000 περίπου άτομα, εκ των οποίων το 70% απασχολούνταν στην επεξεργασία φύλλων καπνού (Απογραφή Βιομηχανίας Βιοτεχνίας και εμπορίου 1988). Πρέπει να σημειωθεί ότι το μεγαλύτερο μέρος αυτής της απασχόλησης και της προστιθέμενης αξίας δημιουργείται στην περιφέρεια και επομένως οι πολλαπλασιαστικές τους επιδράσεις ασκούνται εκεί (στην περιφέρεια).

Ως προς τις συνολικές διακλαδικές σχέσεις του κλάδου καπνού, με βάση τον πίνακα εισροών - εκροών της Ελληνικής Οικονομίας μεταξύ 36 κλάδων καπνού κατέχει την 11^η θέση από πλευράς διασυνδέσεων απασχόλησης και την 14^η θέση από πλευράς διασυνδέσεων παραγωγής (Θ. Σκούντζος, 1985).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε΄

Α. Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΟΥ ΤΟΜΕΑ

Οι τιμές που εφαρμόζονται στην Ευρώπη δεν επαρκούν για να καλύψουν το κόστος παραγωγής των καπνοκαλλιεργητών. Η μέση τιμή στην οποία οι μεταποιητικές μονάδες αγοράζουν τα κοινοτικά καπνά είναι εξαιρετικά χαμηλή (0,6 ECU / χλγρ. Το 1995). Το χαμηλό επίπεδο των κοινοτικών τιμών εξηγείται κατ' αρχήν από την κακή ποιότητα του καπνού που παράγεται στην Ευρώπη. Αν και η μέση ποιότητα της παραγωγής καπνού στην Ευρώπη είναι χαμηλή, μια διεξοδικότερη ανάλυση ωστόσο δείχνει ότι οι περισσότερες Ελληνικές ανατολικές ποικιλίες καπνού (ομάδες Μπασμάς, Κατερίνη, Κ. Κουλάμ) είναι καλής ποιότητας και πωλούνται σε υψηλές τιμές.

Αντίθετα όσον αφορά τις άλλες ομάδες ποικιλιών, τα καπνά καλής ποιότητας αποτελούν πολύ μικρό μέρος της παραγωγής. Αυτή η ποιοτική ανεπάρκεια είναι ιδιαίτερα εμφανής όσον αφορά στις μεγαλύτερες ποσότητες των Ελληνικών ποικιλιών Virginia και Burley των οποίων η παραγωγή εξαρτάται από κοινοτική πριμοδότηση, η οποία πολλές φορές είναι καπνά κατά 99 φορές υψηλότερες από την τιμή αγοράς ενός χιλιόγραμμου καπνού. Μοναδική δυνατότητα διάθεσης αυτών των καπνών στην αγορά είναι να πωληθούν ως καπνά γεμίσματος στα μείγματα χαμηλής ποιότητας.

Στην Ελλάδα η παραγωγή διαθέτει ένα δυναμικό στοιχείο που είναι η ειδίκευση σε προϊόντα υψηλής ποιότητας (ποικιλίες Μπασμάς, Κατερίνη, Καμπά, Κουλάμ και το 36% της παραγωγής καπνού «sun-cured») που πωλούνται σε υψηλές τιμές οι οποίες αυξάνουν τον εθνικό μέσο όρο των τιμών σε επίπεδα υψηλότερα από τον κοινοτικό μέσο όρο και αντισταθμίζουν, σε κάποιο βαθμό, την κακή ποιότητα των παραγόμενων ποικιλιών Flue-cured. Πρέπει να επισημάνουμε ότι οι τιμές στην Ελλάδα παρουσίασαν σημαντικότερη αύξηση για την συγκομιδή του 1995 (διπλασιάστηκαν για την ποικιλία Μπασμάς και τετραπλασιάστηκαν για τις ποικιλίες Flue-cured).

1. Αναλογία τιμών / πριμοδοτήσεων ανά ποικιλία

Σε ότι αφορά τις ποικιλίες, η αναλογία τιμών / πριμοδοτήσεων είναι χαμηλότερη για τα καπνά flue-cured, light-cured και sun-cured και είναι κατώτερη από το 10%.

Αντίθετα για τις Ελληνικές ανατολικές ποικιλίες, υπερβαίνει το 39% ενώ για τα σκουρόχρωμα καπνά και τα καπνά flue-cured είναι αντίστοιχα 19% και 24,6%.

Αν και ο μέσος όρος των κοινοτικών τιμών είναι χαμηλότερος λόγω της μεγάλης αναλογίας των πολύ χαμηλών τιμών, ορισμένες τιμές είναι σαφώς ευνοϊκότερες. Αρκεί να επισημάνουμε ότι ακόμη και για τις ποικιλίες με την χαμηλότερη αναλογία τιμών / πριμοδοτήσεων, οι ποσότητες των καπνών flue-cured με την καλύτερη ποιότητα επιτυγχάνουν τιμή στην αγορά που

κυμαίνεται γύρω στο 50% της πριμοδότησης, ενώ η τιμή της αγοράς των καπνών light air-cured καλύτερης ποιότητας ανερχόταν στο 75% της πριμοδότησης το 1993 και 1994 και υπερέβαινε το 100% της πριμοδότησης το 1995

Πριμοδοτήσεις για τα καπνά σε φύλλα της συγκομιδής 1995

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
	Flue cured	Light air cured	Dark air cured	Fire cured	Sun cured	Μπασμά ς	Κατερίνη	Καμπά Κουλάκ
ECU/χλγρ	2,70965	2,16748	2,16748	2,38362	2,16748	3,75415	3,18541	2,27615

2. Αναλογία τιμών / πριμοδοτήσεων ανά χώρα

Πρέπει να επισημάνουμε ότι οι βόρειες χώρες λαμβάνουν μία συμπληρωματική πριμοδότηση, που λαμβάνει υπόψη το αυξημένο κόστος παραγωγής τους, το οποίο οφείλεται στο σαφώς υψηλότερο κόστος εργασίας. Η ανάλυση της αναλογίας τιμών / επιδοτήσεων ανά χώρα δείχνει ότι υπάρχουν σε γενικές γραμμές δύο ομάδες χωρών, οι βόρειες χώρες (Γαλλία, Βέλγιο, Αυστρία, Γερμανία) στις οποίες οι τιμές της αγοράς είναι υψηλότερες και οι νότιες χώρες. Το γεγονός αυτό εξηγείται από την καλύτερη προσαρμογή των μικροκαλλιεργητών των βορείων χωρών στις ανάγκες της βιομηχανίας.

Έτσι η αναλογία τιμών / πριμοδοτήσεων για το 1995 υπερβαίνει το 20% για την ομάδα των βορείων χωρών (υπερβαίνει ακόμα και το 30% για τη Γαλλία, την Αυστρία και το Βέλγιο), αλλά δεν φτάνει το 10% για τις νότιες χώρες, δηλαδή την Ισπανία, την Ιταλία και την Πορτογαλία. Στην Ελλάδα λόγω της υψηλότερης αξίας των ανατολικών ποικιλιών η αναλογία τιμών / πριμοδοτήσεων ήταν 36,2% μία από τις υψηλότερες της Κοινότητας το 1995.

3. Γιατί η αναλογία είναι τόσο χαμηλή

Το γεγονός ότι η αναλογία τιμών / πριμοδοτήσεων είναι χαμηλή οφείλεται σε δύο λόγους, ένα διαρθρωτικό και ένα συγκυριακό.

Κατ' αρχήν, το καθεστώς των σταθερών πριμοδοτήσεων σε σχετικά υψηλά επίπεδα, ανεξάρτητα από την ποιότητα και την απόδοση της παραγωγής, σε συνδυασμό με τις κατά κανόνα σχετικά χαμηλές τιμές της αγοράς, δεν αποτελεί κίνητρο για την βελτίωση της ποιότητας της παραγωγής και κατά συνέπεια των τιμών της αγοράς. Υπό τις σημερινές συνθήκες ένας παραγωγός αποκομίζει μεγαλύτερο κέρδος παράγοντας μία ποικιλία υψηλής απόδοσης (όπως τα κοινά flue-cured), χαμηλής ποιότητας, με μικρότερο κόστος παραγωγής και λιγότερη προσπάθεια.

Στη συνέχεια, η πτωτική τάση της παγκόσμιας αγοράς μετά το 1991 επέβαλε την μείωση των τιμών στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Η αντιστροφή αυτή της πτωτικής τάσης, σε ότι αφορά στις τιμές στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα,

σημειώθηκα με καθυστέρηση ενός έτους σε σχέση με την διεθνή αγορά για την συγκομιδή του 1995, έτος κατά το οποίο η αύξηση των τιμών, ιδίως για την Ελλάδα ήταν σημαντικότερη.

B. ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΙΡΕΑΖΟΥΝ ΤΟ ΥΨΟΣ ΤΗΣ ΖΗΤΗΣΗΣ ΚΑΠΝΟΥ

Η κατανάλωση του καπνού σχετίζεται με πολλούς παράγοντες αντικειμενικούς ή υποκειμενικούς εκ των οποίων άλλοι είναι αυξητικοί και άλλοι περιοριστικοί.

Υποκειμενικοί παράγοντες :

Το κάπνισμα αποτελεί κοινωνική συνήθεια αποκτώμενη κυρίως από την εφηβική ηλικία του ανθρώπου. Το κάπνισμα αποτελεί το προσφορότερο μέσο, σύμφωνα με έρευνα που διεξήχθη στη Γαλλία, για την ικανοποίηση τριών κατηγοριών ανάγκες α) προσφέρει στον άνθρωπο προσωπική ευχαρίστηση β) αποτελεί ρυθμιστή της ψυχικής του ισορροπίας και γ) προσφέρει την ψυχική ικανοποίηση ότι υπογραμμίζει την προσωπικότητα.

Αποδεικνύεται λοιπόν ότι το κάπνισμα συνδέεται με οργανικές και ψυχικές λειτουργίες του ανθρώπου και επομένως είναι λογικό το συμπέρασμα ότι η ζήτηση του καπνού θα αυξάνεται δεδομένου ότι ο καπνός δεν έχει κανένα υποκατάστατο. Το συμπέρασμα αυτό ενισχύεται και από τα

αποτελέσματα έρευνας των καπνιστών των Η.Π.Α. σύμφωνα με τα οποία ο βαθμός ανάγκης του καπνίσματος είναι ίδιος με τον βαθμό ανάγκης για τροφή και στέγη.

Αντικειμενικοί παράγοντες :

α) Το εισοδηματικό επίπεδο του πληθυσμού. Ειδικές έρευνες απέδειξαν την ύπαρξη στενής σχέσης μεταξύ εισοδήματος και ύψους κατανάλωσης καπνού.

Η θετική αυτή συσχέτιση εισοδήματος και κατανάλωσης τσιγάρων διατηρείται και στις περιπτώσεις υψηλών εισοδηματικών επιπέδων του πληθυσμού σύμφωνα με έρευνα των Η.Π.Α. όπου η εισοδηματική ελαστικότητα για τους άνδρες καπνιστές ανέρχεται σε 0,07 που σημαίνει ότι κάθε αύξηση του εισοδήματος κατά 10% προκαλεί αύξηση και της κατανάλωσης τσιγάρων κατά 0,7%.

β) Η ελαστικότητα της ζήτησης. Η ζήτηση καπνικών προϊόντων εμφανίζει διαφορετική ελαστικότητα όχι μόνο μεταξύ των διαφόρων ειδών καπνικών προϊόντων αλλά και μεταξύ των εισοδηματικών τάξεων του πληθυσμού, ενδεχομένως Δε και μεταξύ των διαφόρων χωρών. Υποστηρίζεται ότι η ζήτηση είναι ανελαστική όταν η τιμή ανέρχεται και ελαστική όταν η τιμή πέφτει.

γ) Το επίπεδο διαβίωσης και πολιτισμού. Στις χώρες υψηλού βιοτικού επιπέδου παρατηρείται κατά κανόνα υψηλή κατά κεφαλήν κατανάλωση καπνού. Το φαινόμενο αυτό οφείλεται στους εξής παράγοντες : μεγαλύτερη αναλογία αστικού πληθυσμού, ανάπτυξη πυκνών κοινωνικών σχέσεων, μεταβολή στις κοινωνικές συνθήκες και αντιλήψεις (π.χ. δεν θεωρείται πλέον έλλειψη σεβασμού το κάπνισμα μπροστά στους γονείς), ελάττωση του χρόνου εργασίας και αντίστοιχα αύξηση του χρόνου αναπαύσεως, ευρύτερη χρήση των διαφημίσεων κ.λπ.. Η συνεχής επομένως πρόοδος του πολιτισμού, διευρύνει και τα καταναλωτικά περιθώρια του καπνού.

δ) Η αύξηση του πληθυσμού. Η συνεχής αύξηση του πληθυσμού συνεπάγεται αυτονόητα και αύξηση της κατανάλωσης καπνού. Είναι συνεχής η κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη των υποανάπτυκτων λαών η επέκταση της συνήθειας του καπνίσματος σε ευρύτερες τάξεις και κατηγορίες του πληθυσμού.

ε) Γενικοί παράγοντες. Εκτός των ανωτέρω βασικών παραγόντων υπάρχουν και πολλοί άλλοι αναφερόμενοι στις τάσεις της καπνοβιομηχανίας, στις εξελίξεις της μόδας, στις θέσεις της επιστήμης περί υγιεινής του καπνού, στο ύψος της φορολογικής επιβάρυνσης κ.λπ..

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ'

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΚΑΠΝΟΥ (Ε.Ο.Κ.) ΣΤΗ ΧΑΡΑΞΗ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΚΑΠΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Ο καπνός εδώ και πολλές δεκαετίες αποτελούσε και αποτελεί για την Ελλάδα ένα από τα σημαντικότερα εξαγωγίμα προϊόντα του πρωτογενούς τομέα της οικονομίας. Τα ελληνικά καπνά καλύπτουν το 2% περίπου της παγκόσμιας παραγωγής και προορίζονται αποκλειστικά για τσιγάρα.

Ο καπνός είναι από τις πιο εντατικές και προσοδοφόρες καλλιέργειες που αξιοποιεί φτωχά μέχρι μέτριας γονιμότητας εδάφη και αποφέρει στον παραγωγό μεγάλη ακαθάριστη πρόσοδο.

Η συνολική παραγωγή καπνών κυμαίνεται ετησίως σε 130.000 έως 170.000 τόνους περίπου από τους οποίους το 15% μόλις χρησιμοποιείται για εσωτερική κατανάλωση ενώ τα υπόλοιπα εξάγονται.

Η τόσο μεγάλη σπουδαιότητα και σημασία αυτού του προϊόντος που λέγεται καπνός στην Εθνική Οικονομία αλλά και στον αγροτικό τομέα ιδιαίτερα, οδήγησαν την Πολιτεία στην δημιουργία του Εθνικού Οργανισμού Καπνού. Είναι Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου και εποπτεύεται από το Υπουργείο Γεωργίας. Ιδρύθηκα το 1957 με σκοπό την προστασία των

παραγωγών και του καπνού. Διοικείται από 9μελές Διοικητικό Συμβούλιο στο οποίο εκτός του Προέδρου του Οργανισμού Καπνού συμμετέχουν και τρεις εκπρόσωποι των καπνοπαραγωγών, ένας του καπνεμπορίου, ένας των εργαζομένων στον Ε.Ο.Κ. και ένας διευθυντής από τα Υπουργεία Οικονομικών, Εμπορίου και Γεωργίας.

Ο Οργανισμός καπνού είναι μία καθαρά γεωτεχνική υπηρεσία και είναι πρότυπο αποκεντρωμένου Ν.Π.Δ.Δ. για τα Ελληνικά δεδομένα, αφού οι Υπηρεσίες του ακολουθούν το προϊόν του καπνού και στο πλέον απομακρυσμένο χωριό, ενώ με το Π.Δ. 396/1988 προσδιορίζεται για το σκοπό αυτό η διάρθρωση των υπηρεσιών, τα προσόντα και η κατανομή του προσωπικού.

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι λόγω αποκλειστικής απασχόλησης του προσωπικού σε καπνικά θέματα, έχει αποκτήσει μοναδική για τα Ελληνικά δεδομένα ειδίκευση στον τομέα του καπνού. Το δε επιστημονικό προσωπικό αποτελείται κυρίως από γεωπόνους αλλά και οικονομικούς - διοικητικούς υπαλλήλους πτυχιούχους πανεπιστημίων.

Ο Οργανισμός Καπνού είναι φορέας της καπνικής πολιτικής, είναι δηλαδή το συμβουλευτικό όργανο του εκάστοτε Υπουργού Γεωργίας. Παρακολουθεί, ελέγχει και μελετά όλα τα στοιχεία που αφορούν τον καπνό, εισηγείται και προτείνει μέτρα και λύσεις στην εκάστοτε κυβέρνηση για τα καπνικά προβλήματα της χώρας και εφαρμόζει και υλοποιεί τις αποφάσεις της

Πολιτείας και τους κανονισμούς της Ευρωπαϊκής Κοινότητας από το 1980 και μετά που γίναμε ισότιμο μέλος.

Παρακολουθεί και μελετάει την διεθνή καπνική κατάσταση, συγκεντρώνει στοιχεία, συμμετέχει σε διεθνείς εκθέσεις και προβάλλει τον Ελληνικό καπνό παντού και με κάθε μέσο.

Πέραν αυτών, στόχος και επιδίωξη του Εθνικού Οργανισμού Καπνού είναι :

α) Να εξασφαλίζει στο παραγωγό όσο γίνεται περισσότερο ικανοποιητικό εισόδημα.

β) Να ελαττώσει το κόστος παραγωγής και να καλυτερεύσει τις συνθήκες εργασίας των απασχολούμενων με το καπνό.

γ) Να διατηρήσει την καλή ποιότητα των Ελληνικών ποικιλιών καπνού σε υψηλά επίπεδα και να προσφέρει τα καπνά σε τιμές ανταγωνιστικές με σκοπό την αύξηση των εξαγωγών.

Ο Οργανισμός Καπνού από την ίδρυσή του μέχρι σήμερα, επιτελεί ένα πολύπλοκο και πολυσήμαντο έργο και η προσφορά του τόσο σ' αυτό καθ' αυτό το προϊόν όσο και στους παραγωγούς αλλά και στην Εθνική Οικονομία, είναι, για Δημόσιο φορέα πέρα από κάθε προσδοκία.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ - ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΚΑΠΝΟΥ

1. Ρύθμιση καπνοκαλλιέργειας

Μέχρι το 1980 αυτό γινόταν με νόμο, ο οποίος όριζε ότι μέχρι 15 Νοεμβρίου δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης Απόφαση της Οικονομικής Επιτροπής με την οποία ρυθμιζόταν η καλλιέργεια και η παραγωγή καπνού για τον επόμενο χρόνο. Η προσαρμογή της παραγωγής στις ανάγκες της εσωτερικής κατανάλωσης και τις εξαγωγικές δυνατότητες της χώρας, τόσο από πλευράς συνολικού όγκου, όσο και από πλευράς συνθέσεως κατά ποικιλίες και ποιότητες αποτελούσε διαρκές πρόβλημα της υπηρεσίας.

Παράλληλα επιδιωκόταν η προσφορά του προϊόντος σε ποιότητες και τύπους καπνών που δύσκολα θα έβρισκαν υποκατάστατα, ώστε οι καπνοβιομηχανίες του εξωτερικού να συνδέονται και να εξαρτώνται από τα Ελληνικά καπνά.

Ο Ελληνικός καπνός εξάγεται σε πάγω από 100 χώρες του εξωτερικού και η ποσότητα που μπορεί να απορροφηθεί από αυτές εξαρτάται από πολλούς παράγοντες κυρίως εμπορικούς αλλά και πολιτικούς.

Οι τιμές προσφοράς των Ελληνικών καπνών σε σύγκριση με τις αντίστοιχες διεθνείς και ιδιαίτερα σε σύγκριση με τις τιμές των ανταγωνιστριών

χωρών, η ποιότητα, οι ιδιαίτεροι καπνικοί χαρακτήρες σε συνδυασμό προς την δυνατότητα χρησιμοποίησης υποκατάστατων, οι Τεχνολογικές εξελίξεις, διάφορες τελωνιακές διευκολύνσεις ή εμπόδια, ειδικές εμπορικές συμφωνίες, η δραστηριότητα του ιδιωτικού τομέα και τέλος η απόδοση των καπνών σε πισσώδη και η περιεκτικότητά τους σε νικοτίνη και υπολείμματα φυτοφαρμάκων είναι τα στοιχεία από τα οποία εξαρτάται αυτό που ονομάζουμε δυνατότητες εξαγωγής.

Γενικότερα παρατηρούμε ότι στην διεθνή αγορά δημιουργούνται συνθήκες προσφοράς κάτω από ένα ανεξέλεγκτο σύστημα παραγωγής, παρατηρούνται δε, συχνά συνθήκες ανταγωνισμού μεταξύ παραγωγών χωρών και αποδεικνύονται εξοντωτικές, όταν ο ανταγωνισμός αυτός προκαλείται από χώρες χαμηλού βιοτικού επιπέδου ή χώρες που εφαρμόζουν ειδικά μέτρα προστασίας της παραγωγής. Οι διαρκώς μεταβαλλόμενες προτιμήσεις της αγοράς ως προς ορισμένες κατηγορίες καπνών (αρωματικά, γεύσεως, ουδέτερα), η ανάγκη να εξασφαλίζεται ένα ικανοποιητικό εισόδημα για τον παραγωγό και τέλος οι δυσκολίες προσαρμογής στις μεταβαλλόμενες συνθήκες της αγοράς, έκαναν το πρόβλημα της ρύθμισης πολύ δύσκολο.

Στις συνήθεις περιπτώσεις λαμβάνονται μέτρα, που ενθαρρύνουν την καλλιέργεια των επιζητούμενων καπνών ή αποθαρρύνουν την καλλιέργεια των μη επιζητούμενων. Τέτοια μέτρα ήταν οι τιμές ασφαλείας και οι επιδοτήσεις. Σε σοβαρότερες περιπτώσεις χρησιμοποιούνται αστυνομικά μέτρα, δηλαδή περιορισμοί, απαγορεύσεις και πρόστιμα στους παραβάτες.

Το γεγονός ότι ποσοστό περίπου 80% της Ελληνικής παραγωγής καπνών εξάγεται, συναγωνιζόμενο ομοειδή προϊόντα χωρών κατά κανόνα χαμηλότερου βιοτικού επιπέδου, μεγάλωνε την δυσκολία του προβλήματος.

Από την εσοδεία 1981 και μετά η ρύθμιση της καπνοκαλλιέργειας για κάθε κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας γίνεται από το Συμβούλιο των Υπουργών Γεωργίας και εκδίδονται προς τούτο οι σχετικοί κανονισμοί. Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα καθορίζει κάθε χρόνο, με κανονισμό που εκδίδει, το ύψος της ποσόστωσης (δικαιούμενη ποσότητα παραγωγής καπνού) για κάθε ποικιλία ή ομάδα ποικιλιών, των κρατών μελών. Για καλύτερη διασφάλιση του συστήματος, προβλέφθηκε και η συνυπευθυνότητα, δηλαδή μείωση της δικαιούμενης Κοινοτικής επιδότησης των καπνών κατά ένα ποσοστό, ανάλογο με την υπέρβαση της καθοριζόμενης ποσόστωσης.

Παράλληλα καθιέρωσε υποχρεωτικά και το συμβόλαιο (καν. 727 / 70 και 1329 / 90) μεταξύ παραγωγού και μεταποιητή (καπνεμπόρου) και καμιά ποσότητα καπνού δεν δικαιούται επιδότηση χωρίς συμβόλαιο. Τα συμβόλαια πρέπει να συντάσσονται και να κατατίθεται στον Ε.Ο.Κ. μέσα σε τακτές προθεσμίες. Τα τρία τελευταία χρόνια (1992, 1993 και 1994) έχουμε νέα αλλαγή του συστήματος ρύθμισης της καπνοκαλλιέργειας. Η Κοινότητα με κανονισμούς καθορίζει και πάλι το ύψος της ποσόστωσης, αλλά κατήργησε την συνυπευθυνότητα, έτσι καπνά πέρα της ποσόστωσης δεν δικαιούνται καθόλου πριμοδότηση. Το ύψος της ποσόστωσης για το 1994, σύμφωνα με το κανονισμό 2076/92, είναι για την Ελλάδα 126.700 τόνοι καπνού.

2. Παρέμβαση στις αγορές καπνού

Στην Ελλάδα, μέχρι το 1980, εφαρμοζόταν ένα ιδιόμορφο σύστημα προστασίας του καπνού κατά την αγοροπωλησία. Με βάση τις πιο πρόσφατες τιμές εξαγωγής, τις διεθνείς τιμές και τις παρατηρούμενες τάσεις στην διεθνή αγορά, ορίζονταν για κάθε χρόνο και για κάθε ποικιλία και στενή περιφέρεια καπνού, τιμές ασφαλείας που ανταποκρίνονται σε κανονική ποιότητα προϊόντος (ποιότητα αναφοράς).

Αντίθετα με τα άλλα γεωργικά προϊόντα, η παρεμβατική πολιτική στον καπνό εφαρμοζόταν κάτω από ένα πολύπλοκο σύστημα εκτίμησης της παραγωγής κάθε καλλιεργητή, λόγω της φύσης του προϊόντος. Επίσης προϋπόθεση για την ομαλή εξέλιξη των αγορών αποτελούσε η έγκαιρη ποιοτική εκτίμηση και χορήγηση σε κάθε καπνοπαραγωγό του ατομικού βαθμολογίου που αποτελούσε βάση για διαπραγμάτευση με τον αγοραστή κατά τις αγορές του καπνού.

Η τιμή αυτή ήταν για τον παραγωγό τιμή ασφαλείας, αφού απαγορευόταν η πώληση καπνού σε κατώτερη τιμή, ήταν Δε και τιμή παρέμβασης του κράτους, αφού ο Ε.Ο.Κ. μετά την λήξη των αγορών, έπαιρνε με την τιμή αυτή τα καπνά που προσφέρονταν στην συγκέντρωση.

Υπήρχε περίοδος έναρξης και λήξης των αγορών, μέσα στην οποία έπρεπε να αγοράσουν οι αγοραστές τα καπνά που ήθελαν. Μετά την λήξη

των αγορών ακολουθούσε η συγκέντρωση των καπνών, που έμεναν απούλητα, από τον Ε.Ο.Κ. για λογαριασμό του δημοσίου.

Αυτή η συγκέντρωση είχε ως σκοπό να εξασφαλίσει την πώληση των χωρικών καπνών σε λογικές τιμές και σε εύλογο χρονικό διάστημα. Επίσης είχε ως σκοπό να διατηρείται στην αγορά πάντοτε ισορροπία μεταξύ προσφοράς και ζήτησης.

Ακολουθούσε ένα δεύτερο στάδιο κρατικής παρέμβασης που εκδηλώνονταν κατά την εξαγωγή των εμπορικών επεξεργασμένων καπνών. Καπνά που αγόραζαν οι Καπνέμποροι απ' ευθείας από τους παραγωγούς και δεν μπορούσαν να τα εξάγουν, τα προσέφεραν στην Κρατική παρέμβαση επεξεργασμένα.

Υπήρχε ένα σύστημα προϋποθέσεων και περιορισμών κάτω από το οποίο εφαρμοζόταν η εγγύηση του κράτους, οπωσδήποτε όμως η παρέμβαση σ' ολόκληρο το κύκλωμα της αγοράς (χωρικά - εμπορικά) αποδεικνύονταν ευεργετική για τον καπνοπαραγωγό αλλά και τον καπνέμπορο.

Από την εσοδεία 1981 και μετά, που γίναμε ισότιμο μέλος της Ε.Ε., μέχρι το 1990, διατηρήθηκε σχεδόν το ίδιο σύστημα με μικρές αποκλίσεις. Με το Κοινοτικό σύστημα δεν υπήρχε προθεσμία έναρξης και λήξης αγορών. Δινόταν όμως δύο τιμές, η ενδεικτική τιμή ή τιμή στόχου (επιθυμητή για να έχει ο καπνοπαραγωγός κάποιο επιθυμητό κέρδος) και η τιμή παρέμβασης (που

υπολογίζονταν στο παραγωγικό κόστος), κάτω από την οποία δεν μπορούσε να γίνει αγοροπωλησία.

Τα χωρικά καπνά που δεν αγοράζονταν από τον καπνέμπορο, συγκεντρώνονταν από τον Οργανισμό Καπνού, (για λογαριασμό της Ε.Ε.) ύστερα βέβαια από ατομική βαθμολογία και ζύγισμα κάθε σημαδιού.

Για την εσοδεία 1991 και μετά, σύμφωνα με τους Κοιν. Καν. 1329 / 90 και 3478 / 92 ορίστηκα ως ημερομηνία λήξης αγοράς χωρικών καπνών η 15^η Μαΐου του επόμενου της συγκομιδής έτους.

Τα εμπορικά επεξεργασμένα καπνά που δεν μπορούσαν να εξάγουν οι Καπνεμπορικές Επιχειρήσεις (Μεταποιητές), έρχονταν στην Παρέμβαση, η δε οριζόμενη τιμή ήταν συν τα έξοδα αγοράς, μεταποίησης και συντήρησης.

Η Κοινότητα για να διευκολύνει τις εξαγωγές των καπνών προς τρίτες χώρες και να κάνει αυτά τα καπνά περισσότερο ανταγωνιστικά, καθιέρωσε με κανονισμό τη RESTITUTION (πριμοδότηση επιστροφής), δηλαδή μία πρόσθετη πριμοδότηση για καπνά που θα εξάγονταν προς τρίτες χώρες (εκτός Κοινότητας).

Από εσοδεία 1990, με τον καν. 1329 / 90, καταργήθηκε η παρέμβαση στο χωρικό καπνό, ενώ το ίδιο έγινε και για τα εμπορικώς επεξεργασμένα καπνά από την εσοδεία 1993 με τον καν. 2075 / 92.

3. Καπνοκαλλιέργεια

Ο Οργανισμός Καπνού έχει την ευθύνη της παρακολούθησης και καθοδήγησης των παραγωγών στις διάφορες φάσεις καλλιέργειας του καπνού, από το σπορείο μέχρι την δεματοποίηση, με σκοπό την αντιμετώπιση εχθρών και ασθενειών του καπνού, αύξηση της παραγωγής και βελτίωση της ποιότητας.

4. Σποροπαραγωγή

Εφαρμόζει ευρύ πρόγραμμα σποροπαραγωγής καπνού μαζί με το Κ.Ι. (Καπνολογικό Ινστιτούτο), με σκοπό να καλύπτει τις ανάγκες καλλιέργειας με καπνόσπορο καθαρών σειρών, τον οποίο μοιράζει στους παραγωγούς για να μην χρησιμοποιούν οι ίδιοι δικό τους αγνώστου προελεύσεως και καθαρότητας, με τις ανάλογες δυσμενείς επιπτώσεις στην καπνοπαραγωγή.

5. Χωρική συσκευασία

Έχει τον έλεγχο της χωρικής συσκευασίας του καπνού και καθοδηγεί τους παραγωγούς για τη σωστή διαλογή και δεματοποίηση των καπνών και διαχωρισμό τους κατά ποιότητες (απομακρύνοντας κάθε άχρηστο και σάπιο),

σύμφωνα με τα οριζόμενα τόσο με την Εθνική Νομοθεσία, όσο και με τους Κοινοτικούς κανονισμούς.

6. Βαθμολογία χωρικών καπνών

Με τη λήξη της χωρικής συσκευασίας, είχε την ευθύνη της βαθμολογίας των χωρικών καπνών σε όλες τις ποικιλίες και όλα τα σημάδια και χορήγηση ατομικού βαθμολογίου στον κάθε ένα παραγωγό, με τα στοιχεία του, που έγγραφε επίσης την ποικιλία, εσοδεία, δέματα, κιλά και ποιοτική σύνθεση του καπνού (π.χ. 90 πόντοι) που μεταφράζονται σε αξία του καπνού κατά κιλό. Η διαδικασία της βαθμολογίας του χωρικού καπνού που γινόταν στο διάστημα από Οκτώβριο μέχρι Απρίλιο καταργήθηκε από το 1986.

7. Πραγματογνωμοσύνες - Διαιτησίες

Ο Ε.Ο.Κ. με τους Γεωτεχνικούς που διαθέτει διενεργεί ετησίως εκατοντάδες πραγματογνωμοσύνες τόσο σε χωρικά όσο και σε εμπορικά καπνά, προκειμένου να διαπιστωθεί η ποιοτική σύνθεση και τελική αξία του καπνού. Αυτό γίνεται όταν υπάρχει διαφωνία ως προς την ποιοτική σύνθεση των καπνών είτε από τους παραγωγούς είτε από τους καπνεμπόρους (μεταποιητές) όσον αφορά την τήρηση των όρων του συμβολαίου ή παλαιότερα όταν υπήρχε διαφωνία του παραγωγού ως προς την βαθμολογία

της πρωτοβάθμιας επιτροπής του Ε.Ο.Κ. ή ακόμη των εμπορικώς επεξεργασμένων καπνών των Καπνεμπορικών Επιχειρήσεων που έρχονταν στην παρέμβαση.

8. Προγράμματα

Εκτελεί μαζί με το Κ.Ι. και Καπνικούς Σταθμούς, προγράμματα πειραματικών, δοκιμαστικών και αποδεικτικών ποικιλιών, αναδιάρθρωσης ποικιλιών, καθώς και προγράμματα άρδευσης, λίπανσης, καταπολέμησης εχθρών και ασθενειών του καπνού, χρήσης πλαστικών καλυμμάτων (νάιλον), κόστους καπνού κ.λπ.

9. Έλεγχος Μεταποιητών

Ελέγχει τους Μεταποιητές (Καπνεμπόρους- Καπνοβιομήχανους) σ' όλο το κύκλωμα αγοράς - εμπορικής επεξεργασίας - διακίνησης καπνού προς τα κέντρα ελέγχου ή εξαγωγής τους, σύμφωνα με τα οριζόμενα στους Κοινοτικούς Κανονισμούς για χορήγηση της Κοινοτικής Επιδότησης και της RESTITUTION.

10. Έλεγχος Συν/στικών Φορέων

Παρακολουθεί, κατευθύνει, υποβοηθάει και ελέγχει τους Συν/στικούς Φορείς στον τομέα του καπνού.

Από τον χρόνο πλήρους προσχώρησης της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα με την Υπουργική απόφαση 451199 / 81, ο Ε.Ο.Κ. ορίστηκε να εξακολουθεί να είναι ο αποκλειστικός φορέας εφαρμογής στην Ελλάδα των κάθε είδους ρυθμίσεων που προβλέπεται για τον καπνό από το καθεστώς της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής στον τομέα εγγυήσεων, συμπεριλαμβανομένων και των σχετικών ελέγχων.

Περαιτέρω, οποιοσδήποτε νέος έλεγχος που καθιερώνεται στον τομέα του καπνού θα ασκείται στο Ελληνικό έδαφος από τον Ε.Ο.Κ. ως μόνος αρμόδιος σύμφωνα με το άρθρο 2 παράγραφος 5 του Νόμου 1697 / 87.

Με την Υπουργική απόφαση 361810 / 93 ανατέθηκε στον Ε.Ο.Κ. ως αρμόδιος φορέας και ο έλεγχος εφαρμογής των διατάξεων του Κοινοτικού κανονισμού 2075 / 92 και κάθε άλλης σχετικής διάταξης πράξεων των Κοινοτικών Οργάνων, δηλ. του Φορέα Ελέγχου.

Έτσι συνολικά μετά το 1981 οι αρμοδιότητες και τα αντικείμενα που προστέθηκαν στα είδη υπάρχοντα, του Εθνικού Οργανισμού Καπνού, συνοψίζονται στα παρακάτω:

1. Έλεγχος συμβάσεων καλλιέργειας.
2. Έλεγχος καλλιεργηθεισών εκτάσεων σε ποσοστό 5% των συμβάσεων.

3. Έλεγχος δικαιολογητικών για την χορήγηση προκαταβολής πριμοδότησης στους μεταποιητές. Εκκαθάριση προκαταβολών.
4. Έλεγχος δηλώσεων παραγωγής καπνού των παραγωγών. α) Βάση ποσοστώσεων και β) πέραν των ποσοστώσεων.
5. Έλεγχοι γεωπονικών στοιχείων των αναγνωρισμένων ομάδων παραγωγών, για τη διαπίστωση της ορθής διάθεσης της ειδικής ενίσχυσης (10% επί της πριμοδότησης).
6. Επαληθεύσεις βάρους και ποιότητας (εμπορεύσιμα και εκτός ποιοτικής κατάταξης, υγρασιομετρήσεις) κατά την διάρκεια των αγοραπωλησιών στα κέντρα ελέγχου των μεταποιητών ή ομάδων παραγωγών.
7. Αιφνιδιαστικοί έλεγχοι στα κέντρα ελέγχου των μεταποιητών ή ομάδων παραγωγών για την διαπίστωση των ποσοτήτων χωρικών καπνών που υπάρχουν στις αποθήκες τους και την εκτίμηση των λοιπών γεωπονικών στοιχείων (έλεγχος τηρούμενων βιβλίων, λήψη δειγμάτων για υγρασιομετρήσεις).
8. Έλεγχος δικαιολογητικών για την χορήγηση της Κοινοτικής πριμοδότησης στους μεταποιητές.
9. Παρακολούθηση και έλεγχος χωρικών καπνών κατά την μεταφορά τους από τα κέντρα ελέγχου προς τα κέντρα μεταποίησης.
10. Έλεγχοι τακτικοί και αιφνιδιαστικοί στις μεταποιητικές επιχειρήσεις για την διαπίστωση των ποσοτήτων χωρικών καπνών που υπάρχουν στις

αποθήκες τους και εκτίμηση των γεωπονικών στοιχείων, εξέταση τηρούμενων βιβλίων και λήψη δειγμάτων και υγρασιομετρήσεις.

11. Έλεγχοι κατά την διάρκεια της επεξεργασίας των καπνών και καταγραφή των διαπιστωμένων απωλειών καπνού.
12. Παρακολούθηση και έλεγχος δεματοποιημένου καπνού στα αποθηκευτικά κέντρα του μεταποιητή.
13. Έλεγχος κατά την εξαγωγή του δεματοποιημένου καπνού.
14. Έλεγχος δικαιολογητικών για την χορήγηση της RESTITUTION (επιστροφές) στους μεταποιητές μετά την εξαγωγή των καπνών.
15. Έλεγχος εισαγόμενων καπνών που προορίζονται για ενσωμάτωση στην καπνοβιομηχανία ή υπό το καθεστώς ενεργητικής τελειοποίησης.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

A. ΣΕ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

I. Η σύνδεση του Πριμ με την ποιότητα καπνού είναι μια απόλυτα αναγκαία εμπορική και οικονομική πράξη. Είναι αδιανόητο να υπάρχει αποσύνδεση ποιότητας και πριμοδότησης ή ποιότητας και τιμής αγοράς. Η ισοπεδωμένη μεταξύ του ποιοτικά άριστου και του ποιοτικά κατώτερου σε κανένα άλλο τομέα του εμπορίου δεν συναντάται.

Εξάλλου η συνάρτηση Πριμ και ποιότητας αποτελεί το μοναδικό κίνητρο για βελτίωση της.

II. Είναι ανάγκη διορθωτικών μέτρων υπέρ των Ανατολικών καπνών για αυξημένη και δικαιότερη κατανομή των πριμοδοτήσεων.

Η αδικία σε βάρος των Ανατολικών καπνών κατά τον αρχικό προσδιορισμό της κοινοτικής πριμοδότησης (1981) είναι καταφανής, αφού δικαιώθηκαν το 50% - 52% σε σχέση με τις ισχύουσες τιμές στόχου.

Η αδικία συνεχίσθηκε για όλα τα χρόνια (με εξαίρεση μια πρόσφατη αύξηση 5%) παρ' όλο που οι ποικιλίες αυτές απολάμβαναν πολύ υψηλότερες τιμές στην αγορά από τις τιμές στόχου.

Όταν οι ποικιλίες αυτές (Μπασμάς, Κατερίνη, Μυρ. Αγρινίου) έχουν υψηλό δείκτη απορροφητικότητας και οι τιμές εξαγωγής προς τρίτες χώρες είναι ανώτερες από όλες τις άλλες κοινοτικές ποικιλίες, η δε διαφορά μεταξύ πριμ και τιμής εξαγωγής είναι ασυγκρίτως μεγαλύτερη, πως είναι δυνατόν να μη συναρτάται το πριμ με τους δείκτες αυτούς;

Αν γνώριζαν οι καπνοπαραγωγοί της Μακεδονίας της Θράκης και Αιτωλοακαρνανίας ποιοι Ευρωπαίοι συνάδελφοί τους (ποια κατώτερα ποιοτικά καπνά) απολαμβάνουν την ίδια πριμοδότηση μ' αυτούς θα επαναστατούσαν.

III. Ειδικές συνθήκες καπνοκαλλιέργειας στην Ελλάδα.

Στην Ελλάδα 75.000 γεωργικές οικογένειες καλλιεργούν καπνά (στις περισσότερες των περιπτώσεων ως μονοκαλλιέργεια) κάτω από ειδικές αντίξοες συνθήκες.

Μικρός κλήρος. Εδάφη ξηρικά και άγονα που δεν είναι δυνατόν να αξιοποιηθούν από άλλες καλλιέργειες σε ορεινές ή ημιορεινές περιοχές. (Σχ. 1,2). Ενσωμάτωση μεγάλου βαθμού ημερομισθίων. Εκμεταλλεύσεις οικογενειακού χαρακτήρα.

Όλα αυτά αποτελούν σοβαρούς λόγους για ευνοϊκότερη αντιμετώπιση αυτών των οικογενειών που συγκρατούν την περιφέρεια ζωντανή.

IV. Ελαστικότητα παραγωγής έναντι των ποσοτώσεων με συμψηφισμούς ετών (+ - 20%).

Υπάρχει σοβαρό πρόβλημα ως προς τον τρόπο με τον οποίο ο κάθε παραγωγός θα κατορθώσει να παράγει όσα ακριβώς κιλά δικαιούται βάση ποσόστωσης. Αν χρησιμοποιήσει περισσότερο λίπασμα ή φάρμακα ενδέχεται να υπερβεί το όριο.

Αν καλλιεργήσει μεγαλύτερη έκταση ενδέχεται να συμβεί το ίδιο, ενώ θα έχει επιβαρυνθεί με περισσότερα ενοίκια.

Αν πάλι μειώσει την έκταση μπορεί να υποληφθεί σε παραγωγή της ποσόστωσης.

Ειδικές ρυθμίσεις όπως αυτή του 1993 με τις συμπληρωματικές ποσοτώσεις στα Virginia από μεταγγίσεις ποσοτώσεων άλλων ομάδων ποικιλιών, κάνουν το σύστημα γραφειοκρατικό, με μεγάλες καθυστερήσεις στους ελέγχους, μεγάλους κινδύνους για λάθη και παρεξηγήσεις και δημιουργία αδικιών μεταξύ των παραγωγών των διαφόρων ποικιλιών.

Το ίδιο πρόβλημα υπάρχει κατ' επέκταση και σε επίπεδο Χώρας αφού οι ΜΕΠ δεν καλύπτουν τις ανάγκες.

Προτείνουμε χωρίς καμία δημοσιονομική επιβάρυνση, κυλιόμενο σύστημα συμψηφισμού των ποσοστώσεων κάθε εσοδείας με τις ποσοστώσεις της επόμενης χρονιάς για κάθε παραγωγό, στα πλαίσια βέβαια της ομάδας ποικιλιών.

Με τον τρόπο αυτό κάθε παραγωγός θα δικαιούται να παράγει την κατανεμηθείσα ποσόστωση του, αυξημένη ή μειωμένη κατά την ελλειμματική ή την υπερβατική ποσότητα της προηγούμενης χρονιάς, με όριο το $\pm 20\%$ (διαπραγματεύσιμο).

Αν κάποια ομάδα ποικιλιών (εκτός Μπασμά) μονίμως υστερεί σε παραγωγή έναντι της ποσόστωσης, να υπάρχει δυνατότητα μετάγγισης σε άλλες ποικιλίες την επόμενη χρονιά. Για τογ Μπασμά μια μόνο λύση υπάρχει, το κίνητρο, δηλαδή η αύξηση του πριμ.

Παράλληλα πρέπει να ληφθεί μέριμνα για την είσοδο στην καπνοκαλλιέργεια μεγαλύτερου αριθμού νέων παραγωγών.

Δύσκολα υπάρχει και στην βιωσιμότητα των εκμεταλλεύσεων Virginia που έχουν ποσόστωση μικρότερη των 4 τόνων. Μια αύξηση των ποσοστώσεων της ποικιλίας Virginia κατά 10.000 τόνους θα άμβλυνε το πρόβλημα, την στιγμή μάλιστα που η ποιότητά τους, κατά την άποψη διεθνών εμπειρογνομόνων, είναι πολύ καλή.

V. Δημιουργία του φορέα ελέγχου για τον καπνό.

Ο φορέας ελέγχου να λειτουργήσει μέσα στον Εθνικό Οργανισμό Καπνού αυτόνομα και ανεξάρτητα.

Η στελέχωση του πρέπει να γίνει με αξιοκρατικά κριτήρια και με ιδιαίτερη βαρύτητα στην γνώση και την πείρα στο αντικείμενο.

Οι έλεγχοι του θα είναι ταχείς, αποτελεσματικοί και αξιόπιστοι αν βασίζονται σε πλήρες Πληροφοριακό Σύστημα (Δίκτυο Πληροφοριών).

VI. Κοινοτική παρέμβαση.

Σε μια περίοδο που η αγορά καπνού βρίσκεται σε έντονες διαταραχές, είναι επιβεβλημένο να επανέλθει το μέτρο της παρέμβασης για ένα τόσο ευαίσθητο προϊόν στις Διεθνείς διακυμάνσεις της αγοράς. Πολύ περισσότερο όταν πρόκειται για ποικιλίες που έχουν ιδιαίτερα μεγάλη εμπορική αξία.

VII. Συμβόλαια προαιρετικά.

Η υπογραφή των συμβολαίων για την εσοδεία 1993 και 1994 βρήκε τις ομάδες παραγωγών ανέτοιμες να διασφαλίσουν τα συμφέροντα των παραγωγών, αφού οι τιμές ορίσθηκαν χωρίς ουσιαστικές διαπραγματεύσεις.

Μια κεντρική κατ' αρχήν διαπραγμάτευση μεταξύ Διοικήσεων των Ομάδων Παραγωγών και των Αγοραστών θα διευκόλυne τις επιμέρους συμφωνίες των Παραγωγών.

B. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΘΝΙΚΟ

I. Σύσταση διαρκούς επιτροπής για τον καπνό.

Στην επιτροπή θα εκπροσωπούνται όλοι οι φορείς που καθιονδήποτε τρόπο εμπλέκονται στην καπνική πολιτική, όπως εκπρόσωποι των παραγωγών, των μεταποιητών, του Εθνικού Οργανισμού Καπνού, των καπνοβιομηχάνων και των εξαγωγέων.

Οι αποφάσεις της επιτροπής θα δεσμεύουν την Κυβέρνηση στην χάραξη της Εθνικής καπνικής πολιτικής. Η συνεργασία των φορέων παραγωγής εμπορίας για κοινή πλεύση στα καπνικά θέματα, θα καταστήσει τις θέσεις της Χώρας αξιόπιστες και ενιαίες.

Η ανάπτυξη ενός Πληροφοριακού Συστήματος που θα καλύπτει όλους τους φορείς του καπνού, με Τράπεζα Πληροφοριών και δίκτυο Υπολογιστών, θα βοηθήσει στην μεταφορά των πληροφοριών με ταχύτητα και ακρίβεια και στην λήψη ορθών αποφάσεων βασισμένων σε τεκμηριωμένα στοιχεία.

Είναι ανάγκη για την Ελλάδα, αντί να έχει αντιθέσεις σε νομοθετημένους Κοινοτικούς Κανονισμούς να αποκτήσει θέσεις, ορθές δίκαιες και με προοπτική για το μέλλον του καπνού, τις οποίες θα διαπραγματεύεται με πίστη και σαφήνεια πριν νομοθετηθούν.

Ιδιαίτερης σημασίας επομένως είναι η εκπροσώπηση της στις Κοινοτικές Επιτροπές να γίνεται από στελέχη που διαθέτουν μεγάλη πείρα, επιλεγμένα με αυστηρά αξιολογικά κριτήρια.

II. Η προωθούμενη σκέψη για **χορήγηση της κοινοτικής πριμ κατ' ευθείαν στους παραγωγούς** θα περιπλέξει τόσο πολύ τα πράγματα που ενδέχεται να οδηγήσει στο αντίθετο από το προσδοκώμενο αποτέλεσμα.

III. Βαθμολογία καπνών.

Η ποιοτική κατάταξη των χωρικών καπνών ανάλογα με την περιεκτικότητα σε **III** ή **B** και **IV** ή **Γ** πρέπει να επανέλθει. Έτσι θα είναι δυνατό να καθορίζονται από την Διαρκή Επιτροπή Καπνού τιμές ασφαλείας για κάθε ποικιλία με Υπουργική απόφαση.

Παράλληλα θα έχουμε εξασφαλισμένη ποιοτική βελτίωση του προϊόντος.

Ουδέτερος φορέας που μπορεί με αντικειμενικότητα να φέρει σε πέρας το έργο αυτό, είναι ο Ε.Ο.Κ. που διαθέτει τεράστια πείρα.

VI. Αναβάθμιση του Ε.Ο.Κ.

Ο Ε.Ο.Κ. είναι μια καθαρή εξειδικευμένη Υπηρεσία στην οποία έχει ανατεθεί η ευθύνη για την διενέργεια των ελέγχων που απορρέουν από τους κοινοτικούς Κανονισμούς.

Η μακροχρόνια προσφορά του στην προστασία του εισοδήματος των παραγωγών, στην έρευνα, στον ποιοτικό και ποσοτικό έλεγχο, είναι αδιαμφισβήτητη.

Αυτή τη στιγμή μάλιστα που οι υποχρεώσεις του μεγαλώνουν πρέπει να ενισχυθεί με στελέχη ειδικοτήτων στις οποίες παρουσιάζει ελλείψεις και να Μηχανοργανωθεί ώστε να τονωθεί το έργο του τόσο προς την κατεύθυνση των Κοινοτικών Ελέγχων (Φορέας), όσο και στην κατεύθυνση παροχής τεχνικών υπηρεσιών στους παραγωγούς.

Η ενίσχυση των εξουσιών του και η Διοικητική του αυτονομία είναι στοιχεία απαραίτητα.

V. Η οικονομική ενίσχυση του με την απόδοση κάποιων χιλιοστών (0,05%) των εισπρακτέων Φόρων επί των καπνιστικών προϊόντων, θα βοηθούσε στην καθιέρωση βραβείων τόσο για τους άριστους παραγωγούς, όσο και για τους ερευνητές επιστήμονες που θα βελτίωναν το γενετικό υλικό σε προβληματικές και άλλες ποικιλίες.

Σχήμα 1

Κατά ποικιλία καπνού κιλά / στρέμμα, κόστος παραγωγής πριμ και τιμή
πώλησης ανά κιλό για τα έτη 1991 - 1992.

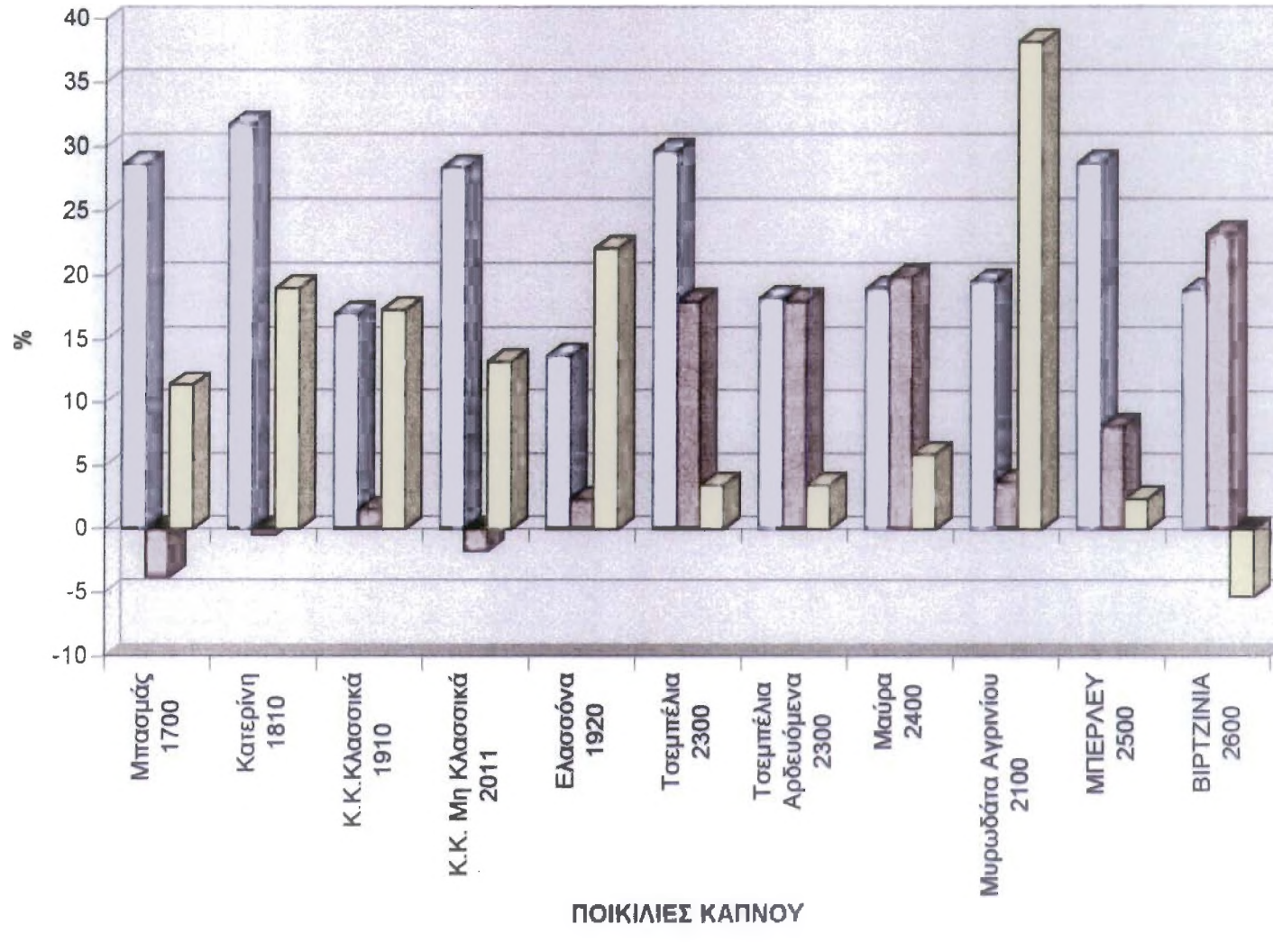
1991					
ΚΩΔΙΚΟΣ ΠΟΙΚΙΛΙΑΣ	ΟΝΟΜΑ ΠΟΙΚΙΛΙΑΣ	Κιλά/στρέμμα	ΚΟΣΤΟΣ	ΠΡΙΜ Δρχ./Κιλό	ΤΙΜΗ Δρχ./Κιλό
1700	Μπασμάς	120	1621	875	1344
1810	Κατερίνη	172	1103	837	1027
1910	Κ.Κ.Κλασσικά	171	674	564	795
2011	Κ.Κ. Μη Κλασσικά	220	713	412	593
1920	Ελασσόνα	206	931	553	840
2300	Τσεμπέλια	143	827	477	515
2300	Τσεμπέλια Αρδευόμενα	171	1069	477	515
2400	Μαύρα	250	923	392	453
2100	Μυρωδάτα Αγρινίου	171	958	588	767
2500	ΜΠΕΡΛΕΥ	318	655	430	575
2600	ΒΙΡΤΖΙΝΙΑ	310	765	674	794

1992					
ΚΩΔΙΚΟΣ	ΟΝΟΜΑ		ΚΟΣΤΟΣ	ΠΡΙΜ	ΤΙΜΗ
ΠΟΙΚΙΛΙΑΣ	ΠΟΙΚΙΛΙΑΣ	Κιλά/στρέμμα		Δρχ./Κιλό	Δρχ./Κιλό
1700	Μπασμάς	100	2085	842	1497
1810	Κατερίνη	151	1453	833	1223
1910	Κ.Κ.Κλασσικά	164	789	573	933
2011	Κ.Κ. Μη Κλασσικά	207	915	405	672
1920	Ελασσόνα	197	1059	566	1026
2300	Τσεμπέλια	125	1072	563	533
2300	Τσεμπέλια Αρδευόμενα	154	1264	563	533
2400	Μαύρα	237	1098	470	480
2100	Μυρωδάτα Αγρινίου	165	1145	610	1060
2500	ΜΠΕΡΛΕΥ	291	843	465	589
2600	ΒΙΡΤΖΙΝΙΑ	305	909	831	752

ΓΡΑΦΗΜΑ ΠΟΣΟΣΤΩΝ % ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ ΑΝΑ ΚΙΛΟ ΣΤΙΣ ΠΟΙΚΙΛΙΕΣ ΚΑΠΝΟΥ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1991 - 1992 ΣΤΟ ΚΟΣΤΟΣ, ΣΤΟ ΠΡΙΜ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ο καπνός υπήρξε διαχρονικά παραδοσιακό και σημαντικής σημασίας προϊόν για την ελληνική γεωργία. Βασικά αίτια που ευνόησαν την εξάπλωση της καπνοκαλλιέργειας θεωρούνται εφ' ενός μεν οι εδαφολογικές συνθήκες της χώρας, αφ' ετέρου δε τα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά της ελληνικής γεωργίας και συγκεκριμένα ο μικρός κλήρος και η πλεονάζουσα εργασία στο γεωργικό τομέα. Οι ιδιαίτερα υψηλές απαιτήσεις της καπνοκαλλιέργειας σε εργασία, εξασφαλίζουν απασχόληση και σημαντικό αριθμό ημερομισθίων στις γεωργικές οικογένειες. Σε ορισμένες μάλιστα περιοχές συντηρεί το σύνολο του πληθυσμού και συμβάλλει με τον τρόπο αυτό στη διατήρηση του ενεργού αγροτικού πληθυσμού.

Η τεχνοοικονομική ανάλυση έδειξε τη μεγάλη συμβολή των ανατολικού τύπου ελληνικών ποικιλιών (76%) και την αυξανόμενη συμβολή των ξενικών ποικιλιών (24%) και ιδίως των Βιρτζίνια στη διαμόρφωση του ακαθάριστου και καθαρού εισοδήματος από την καπνοκαλλιέργεια στην Ελλάδα. Από επιχειρηματικής (κέρδος) όμως πλευρά μπορούν να σταθούν κατά κύριο λόγο τα Βιρτζίνια (32.111 δρχ./στρ.) και η Κατερίνη (14.635 δρχ./στρ.) και κατά δεύτερο λόγο τα Μπέρλεϋ (4064 δρχ./στρ.).

Εφόσον η καπνοκαλλιέργεια και μάλιστα εκείνη των ανατολικού τύπου Ελληνικών ποικιλιών, εξακολουθεί να στηρίζεται σε σχολάζοντα εργατικά χέρια των γεωργικών οικογενειών, αναμένεται να διατηρηθεί στα επιτρεπόμενα επίπεδα παραγωγής, διότι εξασφαλίζει ικανοποιητικό οικογενειακό εισόδημα. Το μέλλον όμως της καπνοκαλλιέργειας θα εξαρτηθεί από την αμοιβή της ξένης εργασίας και το εναλλακτικό κόστος της οικογενειακής εργασίας.

Η σημασία λοιπόν της καπνοπαραγωγής στην οικονομία της χώρας είναι τεράστια. Ο καπνός συμβάλλει γύρω στο 6,5 - 7% στην ακαθάριστη αξία γεωργικής παραγωγής και αξιοποιεί περίπου το 3% των καλλιεργημένων εκτάσεων. Έχει υψηλή συμβολή στο εμπορικό ισοζύγιο της χώρας και μεγάλη συναλλαγματική σημασία με τις εξαγωγές του να φτάνουν στα 306 εκατομμύρια δολάρια το 1990.

Υπάρχουν όμως και αδυναμίες που απαιτούν την κατάλληλη διόρθωση προκειμένου το προϊόν να επιβιώσει : Η χαμηλή αναλογία των τιμών προς τις καταβαλλόμενες πριμοδοτήσεις, που οφείλεται πρώτων στο γεγονός ότι οι πριμοδοτήσεις είναι ίδιες ανεξάρτητα από την ποιότητα του καπνού και δεύτερων στη μείωση των τιμών στην Ευρωπαϊκή κοινότητα, θέτει υπό αμφισβήτηση την αποτελεσματικότητα της δημόσιας στήριξης που παρέχεται στους παραγωγούς.

Η τόσο μεγάλη σπουδαιότητα και σημασία αυτού του προϊόντος που λέγεται καπνός, στην Εθνική Οικονομία αλλά και στον αγροτικό τομέα οδήγησαν την πολιτεία στη δημιουργία του Εθνικού Οργανισμού Καπνού, που επιτελεί έναν πολύπλοκο και πολυσύνθετο έργο με σκοπό την προστασία των παραγωγών και του καπνού.

Τέλος θα πρέπει να επισημανθεί το γεγονός ότι αν και ο καπνός αποτελεί βασικό εξαγωγίμο προϊόν της χώρας και συμβάλει διαρθρωτικά στα οικονομικά μεγέθη, δεν στάθηκε δυνατό να βρεθούν αναλυτικά στοιχεία που αφορούν το κόστος της παραγωγής του καπνού.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελευθέριος Σκανδαλίδης : Η καπνιστική οικονομία ενός διευρωπαϊκού πλαισίου, Αθήνα 1968.

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων : Για την κοινή οργάνωση αγοράς του ακατέργαστου καπνού, Βρυξέλλες 1996.

Γεωτεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος : 1^ο Επιστημονικό συνέδριο για τον καπνό, Θεσσαλονίκη 1995

Food agricultural organization of United Nations : supply demand and trade projections 1995 and 2000, Rome, 1990.

Food agricultural organization of United Nations : The economy significance of tobacco, Rome, 1989.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α'	3
ΟΙ ΚΑΛΛΙΕΡΓΟΥΜΕΝΟΙ ΚΑΠΝΙΚΟΙ ΤΥΠΟΙ ΚΑΙ Η ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΑΡΑΓΩΜΕΝΟΥ ΚΑΠΝΟΥ	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β'	8
ΚΑΠΝΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ.....	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ'	12
ΤΕΧΝΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΚΑΙ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΚΑΘΕ ΟΜΑΔΟΣ ΠΟΙΚΙΛΙΩΝ ΚΑΠΝΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	12
ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΚΑΙ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΚΑΙ ΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΤΑ ΦΑΣΕΙΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ.....	12
ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΚΑΙ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΑΝΑΓΚΑΙΟΥ ΜΕΤΑΒΛΗΤΟΥ ΚΑΙ ΣΤΑΘΕΡΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	16

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΚΑΙ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΔΑΠΑΝΩΝ ΚΑΙ ΚΟΣΤΟΥΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ.....	18
ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΚΑΙ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΚΕΡΔΟΥΣ, ΠΡΟΣΟΔΟΥ ΚΑΙ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ.....	23
ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΑΙ ΑΝΑ ΠΑΡΑΓΩΓΟ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΚΑΙ ΚΑΘΑΡΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΑΠΟ ΚΑΘΕ ΟΜΑΔΑ ΠΟΙΚΙΛΙΩΝ ΚΑΠΝΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΑΥΤΩΝ.....	28
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ'	32
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΗΜΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΚΑΠΝΟΠΑΡΑΓΩΓΗΣ.....	32
Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΚΑΠΝΟΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΣΤΗ ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ.....	33
Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΚΑΠΝΟΥ ΣΤΗΝ ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ Η ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΗ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΚΑΠΝΟΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	36
Η ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΚΑΠΝΟΠΑΡΑΓΩΓΗΣ.....	38
ΟΙ ΧΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΕΙΣΡΟΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΟΥ ΚΑΠΝΟΥ ΑΠΟ ΤΗ Ε.Ο.Κ.	38
ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΟΛΛΑΠΛΑΣΙΑΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΑΠΝΟΠΑΡΑΓΩΓΗΣ.....	39
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε'	42

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΟΥ ΤΟΜΕΑ	42
ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ / ΠΡΙΜΟΔΟΤΗΣΕΩΝ ΑΝΑ ΠΟΙΚΙΛΙΑ.....	43
ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΤΙΜΩΝ / ΠΡΙΜΟΔΟΤΗΣΕΩΝ ΑΝΑ ΧΩΡΑ.....	44
ΓΙΑΤΙ Η ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΕΊΝΑΙ ΤΟΣΟ ΜΙΚΡΗ.....	45
ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΙΡΕΑΖΟΥΝ ΤΟ ΥΨΟΣ ΤΗΣ ΖΗΤΗΣΗΣ.....	46
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ'	49
Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΚΑΠΝΟΥ (Ε.Ο.Κ.) ΣΤΗ	
ΧΑΡΑΞΗ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΚΑΠΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	49
ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ - ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ	
ΚΑΠΝΟΥ.....	52
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	64
Α. ΣΕ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ.....	64
Β. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΘΝΙΚΟ.....	69
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	75
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	78
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....	79

